

บทที่ 3

การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูงต่างประเทศ

การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูงของแต่ละประเทศนั้น อาจมีหลักและวิธีการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมาย และความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ของประเทศนั้น ๆ ซึ่งจะขอแยกศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law จะศึกษาของ ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law จะศึกษาของ ประเทศเยอรมนี และประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประเทศอังกฤษ

1.1 ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของศาลสูง

การอุทธรณ์ฎีกาในประเทศอังกฤษพอจะเริ่มเห็นเค้าโครงได้ในรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 คือ การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลศาสนา (Ecclesiastical Court) ไปยังสภาที่ปรึกษาสมเด็จพระสังฆราชที่กรุงโรม และต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 2 ได้ทรงโปรดเกล้าให้สถาปนากองการปกครองกลาง (Curia Regis) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลหลวงด้วย

ต่อมาศาลคิงส์เบนช์ซึ่งเป็นศาลที่แยกตัวออกมาจากศาลหลวง (Curia Regis Court) อำนาจศาลคิงส์เบนช์สืบเนื่องมาจากพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ทำหน้าที่คอยตรวจตราและแก้ไขข้อผิดพลาดในการพิจารณาของศาลท้องถิ่นและศาลหลวง จึงจัดได้ว่าศาลนี้เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอื่น ๆ¹

ก่อนหน้านั้นในรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 (ค.ศ.1272-1307) ราษฎรผู้มีความทุกข์ร้อนทางคดีความได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระองค์ เพื่อขอให้พระราชวินิจฉัยข้อ

¹ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา”, (รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2544) น.20-22.

พิพาทของตนโดยผ่านทางชานเซลเลอร์ (The Chancellor) ซึ่งเป็นราชเลขาธิการในพระองค์ โดยพระองค์ทรงให้ราชเลขาธิการในพระองค์ไต่สวนมูลกรณีเสียชั้นหนึ่งก่อน

ในศตวรรษที่ 13 และ 14 กฎหมายคอมมอนลอว์ได้พัฒนาจนมีระบบกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ผู้เสียหายที่ไม่ได้รับการเยียวยาจากศาลคอมมอนลอว์ได้จึงร้องขอความเป็นธรรมต่อพระมหากษัตริย์ได้ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการแก้ไขปัญหานี้ คือ ลอร์ด ชานเซลเลอร์ ต่อมาในศตวรรษที่ 15 ชานเซลเลอร์แต่ผู้เดียวก็ออกน้อมพิจารณาคดีและวินิจฉัยคดีในนามตนเองจึงทำให้เกิดศาลชานเซลเลอร์ขึ้น คำพิพากษาของศาลชานเซลเลอร์ คู่ความอาจขอให้พิจารณาใหม่ได้ (Rehearing) และคู่ความอาจอุทธรณ์คำวินิจฉัยไปยังศาลสูงสุดได้ (The House of Lords) ไม่ว่าคดีนั้นจะได้พิจารณาใหม่หรือไม่ก็ตาม

ในระยะต้นศตวรรษที่ 19 ระบบกฎหมายและระบบศาลของอังกฤษมีข้อบกพร่องหลายประการจึงมีการแต่งตั้ง Judicature Commission ขึ้น คณะกรรมการนี้ได้เสนอความเห็นในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจนกระทั่งในปี ค.ศ.1874 -1875 ได้มีการตรากฎหมายซึ่งเรียกว่า The Supreme Court of Judicature Act, 1874 -1875 และต่อมามี Orders in Council ในปี ค.ศ.1881 ตามกฎหมายใหม่เป็นการปรับปรุงระบบศาลสูง โดยมีวัตถุประสงค์จะโอนเขตอำนาจของศาลดั้งเดิมทั้งหลายโดยจัดตั้งศาล Supreme Court of Judicature ขึ้น ประกอบด้วยศาลสูง 2 ศาล คือ ศาลสูง (The High Court of Justice) และศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeal) การอุทธรณ์ ฎีกาจึงเปลี่ยนไป² กล่าวคือ คำพิพากษาของศาลระดับต้นจะอุทธรณ์ต่อไปได้ยังศาลใดก็ต้องเป็นไปตามคำสั่งและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาลนั่นเอง

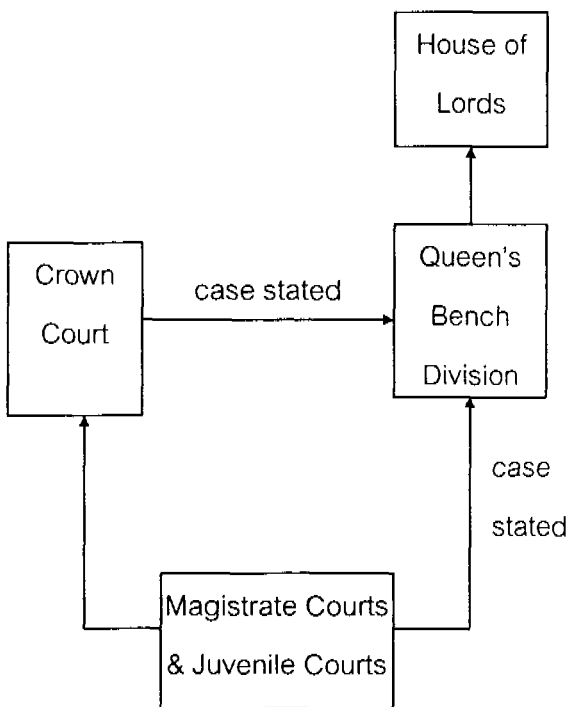
² เพิ่งอ้าง, น.22-23.

1.2 โครงสร้างศาลและเขตอำนาจของศาล

ระบบศาลอุทธรณ์ ฎีกาในคดีอาญา (ประเทศไทย)³

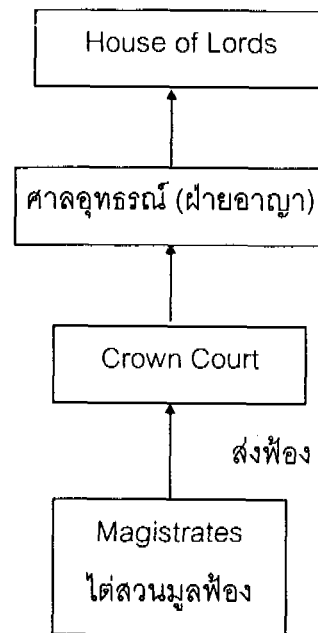
รูปที่ 1

สำหรับความผิดที่เป็น Summary Offenses
และ Offences triable either way
ซึ่งพิจารณาโดย ไม่มี Indictment

รูปที่ 2

สำหรับความผิดที่เป็น Indictable Offenses
และ Offences triable either way
ซึ่งพิจารณาโดย มี Indictment

³เพ็งอ้าง, น.59.

ระบบศาลยุติธรรมของอังกฤษแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ชั้นกลาง และศาลสูงสุดของประเทศ ในการศึกษาจะขอก้าวถึงเฉพาะศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ซึ่งแบ่งตามลำดับชั้นของศาลได้ ดังนี้

- 1) ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแขวง (Magistrate Court)
- 2) ศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่
 - 2.1) ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division)
 - 2.2) ศาลคราวน์คอร์ท (Crown Court)
 - 2.3) ศาลไฮคอร์ท แผนกควีนเบนช์ (Queen's Bench Divisional Court)⁴
- 3) ศาลสูงสุดของประเทศ ได้แก่
 - 3.1) Judicial Committee ของ Privy Council
 - 3.2) ศาลสภาขุนนาง (House of Lords)

1) ศาลชั้นต้น (Magistrates Courts)
 ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแขวง (Magistrates Courts) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้นในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับความผิดที่เป็น Summary offences⁵ และ Offences triable either way⁶ ซึ่งพิจารณาโดยไม่มี Indictment ผู้พิพากษาในศาลนี้มี 2 ประเภท คือ Lay Magistrates ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่มีเงินเดือน พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้น กับ Stipendiary Magistrate ซึ่งเป็นผู้พิพากษาอาชีพ มีเงินเดือน พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของ Lord Chancellor⁷

⁴ สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545) น.189.

⁵ Summary offences คือความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจราจร ซึ่งฟ้องต่อ Magistrate Court โดยไม่ต้องมีคำฟ้องเป็นหนังสือที่เรียกว่า Indictment สำหรับความผิดประเภทนี้ Magistrate Court จะพิจารณาพิพากษาไปได้เลย

⁶ Offences triable either way คือความผิดที่จะพิจารณาโดยวิธีของความผิดแบบ Summary offences หรือ Indictable offences ที่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อน โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือ ที่เรียกว่า Indictment เช่น ความผิดฐานให้การเท็จ (perjury)

⁷ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น.48-49.

2) ศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่

2.1) ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court ซึ่งพิจารณาคดีโดยมี Indictment

ผู้พิพากษา มี Lord Chief Justice⁸ เป็นประธาน และ Lord Justices of Appeal ทั้ง 16 คน ซึ่งเป็นผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ (ฝ่ายคดีแพ่ง) ด้วย Lords Chancellor อาจขอให้ High Court Judges นั่งพิจารณาในศาลนี้ได้

องค์คณะโดยปกติศาลอุทธรณ์ (ฝ่ายคดีอาญา) ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่บางครั้งอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาเต็มคณะ 5 คน หรือ 7 คน⁹

ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา ไม่ถูกบังคับให้ต้องวินิจฉัยตามแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาเดิมของตนเองอย่างเคร่งครัด ศาลนี้อาจไม่วินิจฉัยตามแนวเดิมได้เมื่อเห็นว่าข้อกฎหมายดังกล่าวไม่ถูกต้อง ซึ่งแตกต่างกับศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีแพ่ง¹⁰

2.2) ศาลคราวน์คอร์ต (Crown Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจชั้นต้น ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับความผิดที่เป็น Indictable offences¹¹ และ Offences triable either way พิจารณาโดยมี Indictment กับมีเขตอำนาจชั้นอุทธรณ์ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายจาก Magistrates Courts และ Juvenile Court

⁸Lord Chief Justice เป็นตำแหน่งผู้พิพากษาอาชีพเต็มเวลา มีเงินเดือนพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งตลอดชีพ ประพฤติชอบ และอาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งได้ โดยมติของรัฐสภา (Address of both Houses of Parliament) โดยเกษียณอายุเมื่ออายุครบ 75 ปี

⁹ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น. 55.

¹⁰สุนัย มโนมัยอุดม, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 4 น. 19.-191.

¹¹Indictable offences คือ ความผิดร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย สำหรับความผิดประเภทนี้ Magistrates ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน ถ้าคดีมีมูลก็จะส่งฟ้องต่อ Crown Court โดยมีคำฟ้องเป็นหนังสือ Indictment ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งยื่นต่อ Crown Court ระบุลักษณะความผิดที่กล่าวหาโดยสังเขป และจำศาลลงลายมือชื่อด้วย ถ้าคดีไม่มีมูล Magistrates จะยกฟ้อง

ผู้พิพากษา ใน Crown Court มี 3 ประเภท ได้แก่

1. ผู้พิพากษาศาลสูง (High Court Judges) เป็นผู้พิพากษาที่มาจากศาลสูงแผนกควีนเบนช์ (Queen's Bench Divisional Court) จะพิจารณาความผิดอาญาที่ร้ายแรง เช่น ฐานฆ่าคนตายและฐานเป็นกบฏ

2. ผู้พิพากษาหมุนเวียน (Circuit Judges) เป็นผู้พิพากษาอาชีพ ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของ Lord Chancellor โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง Recorder มาไม่น้อยกว่า 3 ปี นั่งพิจารณาคดีอาญาที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรงนัก เช่น ฐานทำร้ายร่างกาย

3. รีคอร์ดเดอร์ (Recorders) มีอำนาจในการนั่งพิจารณาคดีอาญาเช่นเดียวกับผู้พิพากษาหมุนเวียน เป็นตำแหน่งที่ทำงานไม่เต็มเวลา (Part time) ได้ค่าตอบแทน (Fee) เป็นรายวันตามที่นั่งพิจารณา¹² คัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของ Lord Chancellor

องค์คณะ Crown Court ในฐานศาลชั้นต้นประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดียวร่วมกับคณะลูกขุนอีก 12 คน โดยผู้พิพากษาเป็นผู้วินิจฉัยข้อกฎหมาย ส่วนคณะลูกขุนทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริง เว้นแต่ในกรณีพิจารณาอุทธรณ์จาก Magistrates Courts ผู้พิพากษาของ High Courts Judge, Circuit Judge หรือ Recorder คนหนึ่งต้องนั่งพิจารณาร่วมกับ Lay Magistrates 2 – 4 คน ซึ่งผู้พิพากษาของ High Courts Judge, Circuit Judge หรือ Recorder เป็นผู้ชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมาย¹³

2.3) ศาลไฮเคอร์ท์ แผนกควีนเบนช์ (Queen's Bench Divisional Court) มีเขตอำนาจชั้นอุทธรณ์ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายทั้งทางอาญาและทางแพ่ง ที่อุทธรณ์มาจาก Magistrates Court และ Crown Court โดยวิธี case stated¹⁴ ศาลแผนกนี้มี Lord Chief Justice เป็นประธานและประกอบด้วย High Court Judges 44 คน¹⁵

¹² ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.51.

¹³ เพิ่งอ้าง, น.52.

¹⁴ case stated คือ วิธีอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายจาก Magistrates Courts หรือ Crown Court ไปยัง High Courts

¹⁵ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.52.

3) ศาลสูงสุดของประเทศ ได้แก่

3.1) Judicial Committee ของ Privy Council (คณะองคมนตรี) เป็นศาลสูงสุดซึ่งเขตอำนาจชั้นสุดท้าย ในการพิจารณาฎีกาทั้งทางแพ่ง และอาญา จากศาลของประเทศในเครือจักรภพที่กำหนดให้ฎีกาไปยัง Committee ดังกล่าว และจากศาลของประเทศในอาณานิคมของอังกฤษ

ผู้พิพากษาประกอบด้วย Lord Chancellor , Law Lords 11 คน และ Privy Council ทั้งหมดซึ่งเคยดำรงตำแหน่งตุลาการชั้นสูง

องค์คณะในการนั่งพิจารณา Judicial Committee ของ Privy Council ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่ในกรณีที่สำคัญจะมีผู้พิพากษา 5 คน นั่งพิจารณา

3.2) ศาลฎีกาขุนนาง (House of Lords) เป็นศาลสูงสุดของอังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ มีเขตอำนาจในฐานะเป็นศาลฎีกาในการพิจารณาฎีกาทั้งทางแพ่ง และอาญา แต่ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา จะประกอบด้วย Lord Chancellor เป็นประธาน Law Lord 11 คน และขุนนาง (peers) อื่นซึ่งดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่งตุลาการชั้นสูง (คือตำแหน่ง Lord Chancellor, High Court Judges และ Lords Justices of Appeal) ในการพิจารณาจะดำเนินการโดย Appellate Committee ของ House of Lords ซึ่งมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา เมื่อ Appellate Committee พิจารณาเสร็จแล้ว ก็จะเสนอรายงานเป็นหนังสือต่อ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกา เพื่อลงมติให้เป็นคำพิพากษาของ House of Lords ต่อไป¹⁶

องค์คณะ Appellate Committee ประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน และ House of Lords ในฐานะเป็นศาลฎีกาก็ต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน เช่นกัน

1.3 สิทธิและข้อจำกัดการอุทธรณ์ในคดีอาญา

ในคดีอาญาประกอบด้วยคู่ความ 2 ฝ่าย คือ อัยการหรือโจทก์ กับ จำเลย ซึ่งการอุทธรณ์ มีความมุ่งหมายที่จะการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยให้ได้รับความเป็นธรรมเป็นอย่างดี

¹⁶ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เจริญพรที่ 1 น.55-57.

ยิ่งจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น จะขอกล่าวถึงสิทธิและข้อจำกัดของฝ่ายจำเลยก่อน แล้ว จึงกล่าวถึงสิทธิและข้อจำกัดของฝ่ายอัยการหรือโจทก์ต่อไป

1.3.1 สิทธิและข้อจำกัดของจำเลย

ในประเทศอังกฤษ กรณีที่เป็นการพิจารณาแบบ Summary Trials ซึ่งการพิจารณาเริ่มต้นที่ศาลแขวง (Magistrates Court) โดยไม่มีคำฟ้อง (Indictment) และไม่มีลูกขุน (Jury) เนื่องจากเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง¹⁷ ซึ่งในการพิจารณาในศาลแขวง นั้น ถ้าเป็นศาลแขวงในเขตเมืองใหญ่ก็จะมีองค์คณะผู้พิพากษาคนเดียวโดยเป็นผู้พิพากษาอาชีพ (Stipendiary Magistrate) แต่ถ้าเป็นศาลแขวงนอกเขตเมืองใหญ่ก็จะมีผู้พิพากษา 2 คน ซึ่งเป็นผู้พิพากษาแต่งตั้งที่ไม่ใช่อาชีพ (Lay Magistrates) การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวบรัด (Summary Trials) เนื่องจากคดีมีปริมาณมาก การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมายต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด (Crown Court) การอุทธรณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นสิทธิของจำเลย¹⁸ อุทธรณ์ได้ทั้งเรื่องคำตัดสินลงโทษ (Conviction)¹⁹ และคำพิพากษา (Sentence) แต่ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ คงอุทธรณ์ได้เฉพาะคำพิพากษานั้น คำตัดสินของศาลจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ย่อมเป็นที่สุด จะอุทธรณ์ข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นไม่ได้แล้ว แต่ยังอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย (case stated) ไปยังศาล Queen's Bench Division ได้ เมื่อศาล Queen's Bench Division มีคำตัดสินแล้ว จำเลยไม่พอใจก็อุทธรณ์ไปยัง House of Lords ได้ ภายใต้เงื่อนไขว่า

1. เมื่อศาล Queen's Bench Division ได้รับรองว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสาธารณะ และ

¹⁷วิลสันต์ เฟมทวิล, "การตรวจสอบและการกำหนดข้อเท็จจริงในคดีอาญา", (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), น.72.

¹⁸Robin C.A.White, The Administration of Justice, (Glasgow: Bell and Bain Ltd., 1985), p.93.

¹⁹การตัดสินลงโทษ คือ การที่ศาลชี้ขาดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ส่วนคำพิพากษา เป็นเรื่องที่ศาลกำหนดว่าควรลงโทษหนักเบาอย่างไร คำพิพากษานั้น ไม่รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับการคุมความประพฤติ คำสั่งเกี่ยวกับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข คำสั่งเกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าธรรมเนียม คำสั่งที่เป็นการตัดสินสิทธิ

2. ศาล Queen's Bench Division หรือ House of Lords เห็นว่าปัญหาข้อกฎหมาย นั้น ควรได้รับการพิจารณาโดย House of Lords²⁰

คำตัดสินชี้ขาดของ House of Lords ย่อมเป็นที่สุด

สำหรับการพิจารณาแบบ Trial on Indictment ซึ่งการพิจารณาเริ่มต้นที่ศาลแขวง (Magistrates Court) โดยมีคำฟ้อง (Indictment) ศาลแขวงจะทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องโดยผู้พิพากษานายเดียว โดยพิจารณาว่า คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะส่งไปพิจารณายังศาลจังหวัด (Crown Court) หรือไม่ เมื่อเห็นว่าคดีมูลก็จะไปยังศาลจังหวัดเพื่อพิจารณาต่อไป

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด (Crown Court) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาศาลจังหวัด 1 คน ร่วมกับคณะลูกขุนอีก 12 คน ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) จำเลยที่ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิด สามารถอุทธรณ์ได้ทั้งคำตัดสินว่าจำเลยมีความผิด (Conviction)²¹ และการกำหนดโทษของศาล (sentence)²²

กรณีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงล้วน ๆ หรือปัญหาข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) หรือได้คำรับรองจากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์เสียก่อน แต่การอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย ไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญานี้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นไม่ได้แล้ว²³ แต่ยังคงอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายไปยัง House of Lords²⁴ ภายใต้เงื่อนไขและวิธีการเดียวกันกับการอุทธรณ์จาก Queen's Bench Division ไปยัง House of Lords

²⁰The Criminal Appeal Act 1968 section 33 (2).

"(i) the court of Appeal must certify that a point of Law of general public importance is involved in the decision; and

(ii) the Court of Appeal or the House of Lords must give leave to appeal."

²¹Criminal Appeal Act 1968 section 1 (1).

²²Criminal Appeal Act 1968 section 9.

²³วิลสันต์ เพิ่มทวีผล, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 17 น.74.

²⁴ชาญณรงค์ ปราณจิตรต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.63.

1.3.2 สิทธิและข้อจำกัดของอัยการหรือโจทก์

การฟ้องคดีของอัยการนั้น นอกจากจะอยู่ในฐานะเป็นผู้แทนรักษามลประโยชน์สาธารณะแล้ว อัยการยังมีหน้าที่รักษามลประโยชน์อันชอบธรรมของจำเลยด้วย ฉะนั้น ในการใช้สิทธิอุทธรณ์ของอัยการ นอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะแล้ว ยังใช้สิทธิอุทธรณ์กรณีที่เป็นการคุ้มครองแก่จำเลยได้ด้วย เช่น อุทธรณ์ถึงเหตุที่จำเลยควรได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เป็นต้น²⁵

ในประเทศอังกฤษ กรณีที่ศาลแขวง (Magistrates Court) หรือศาลจังหวัด (Crown Court) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้อง (acquittal) โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากแนวความคิดดั้งเดิมที่ว่า โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่ควรมีส่วน หรือมีส่วนเพียงเล็กน้อยในกระบวนการของคำพิพากษา เพราะถ้าอุทธรณ์ของโจทก์ผู้ฟ้องฟ้องขึ้น จำเลยก็จะถูกลงโทษตามอุทธรณ์นั้น²⁶

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่อัยการสูงสุด (Attorney General) เชื่อว่าศาลจังหวัดที่พิจารณาคดีนั้นในฐานะศาลชั้นต้น กำหนดโทษผ่อนผันเกินสมควร (unduly lenient) ในความผิดร้ายแรงบางเรื่อง อัยการสูงสุดสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาได้ หากการลงโทษนั้นสามารถแทนได้ด้วยการลงโทษอื่น ซึ่งศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาเห็นว่าเหมาะสมกว่า²⁷

จะเห็นได้ว่าถ้าเป็นการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงแล้ว ฝ่ายโจทก์จะถูกจำกัดสิทธิมากกว่า แต่ถ้าเป็นปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์ไปยังศาล Queen's Bench division หรือ ศาล Crown Court จะไม่ถูกจำกัดห้าม เว้นแต่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายนั้นต่อไปยังศาล House of Lords จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายวางไว้ก่อน

สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษจากการศึกษา จะพบว่าสิทธิในการอุทธรณ์ครั้งแรกเป็นสิทธิของจำเลย ไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมาย แต่จะไม่มีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นไปยังศาลสูงสุดได้อีก นอกจากการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายซึ่งจะต้องได้รับการรับรองและเห็นชอบจากศาลสูงนั้นเสียก่อน แต่ฝ่ายโจทก์จะถูกจำกัดเรื่องการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงมากกว่า แต่ไม่ห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย

²⁵ ฐนิพัฒน์ วิริยะศิริ, "การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา", (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2544), น.32.

²⁶ เพิ่งอ้าง, น.32.

²⁷ วิสันต์ เพิ่มทวีผล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17 น.78.

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบการอุทธรณ์ตามกฎหมายไทยแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้คู่ความอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ถึงสองชั้นศาล เว้นแต่ จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้บางกรณี

1.4 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลสูง

ในการศึกษาถึงวิธีการพิจารณาคดีอาญา ในศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งในหัวข้อนี้จะขอแยกการศึกษาให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและวิธีปฏิบัติของศาลสูงในประเทศอังกฤษ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.1 บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ จะวางหลักให้การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงยุติเพียงศาลสูงชั้นกลาง อันได้แก่ ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) เท่านั้น ศาลสูงสุดของประเทศ (House of Lords) เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากปัญหาข้อเท็จจริงอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว แต่อยู่ภายใต้การพิจารณากลั่นกรองอย่างรอบคอบ กล่าวคือ การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงใช้คณะลูกขุนในการฟังพยานหลักฐาน โอกาสฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดจึงมีน้อยมาก ดังนั้น ในกรณีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จึงไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง นอกจากอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาได้ใหม่ทั้งคดี และอุทธรณ์จาก Crown Court กรณีอ้างพยานหลักฐานใหม่ เนื่องจากแนวคิดที่ว่า ศาลสูงไม่เห็นหรือรับฟังพยานด้วยตนเองก็จะไม่เข้าไปก้าวร้าวคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น เมื่อพบว่าศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษากลับย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นใหม่

จะเห็นได้ว่า ในประเทศอังกฤษมีศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) อยู่ด้วยกัน 2 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ได้แก่ Magistrates Court และศาลสูงระดับกลาง ได้แก่ ศาล Crown Court และศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) ในกรณีพิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น ซึ่งโดยปกติศาลอุทธรณ์

ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) จะมีหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review) เช่นเดียวกับศาลสูงสุด (House of Lords)

จากการศึกษาจะสังเกตได้ว่า กรณีที่ศาล Crown Court พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก Magistrates Court ซึ่งเป็นการพิจารณาในลักษณะการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี และกรณีศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) พิจารณาอุทธรณ์จาก Crown Court ซึ่งเป็นการอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ ศาล Crown Court และ ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา ซึ่งเป็นศาลสูงชั้นกลาง ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เนื่องจากต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ซึ่งในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาได้มีการสืบพยานหลักฐานใหม่เฉพาะในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เพื่อชี้ว่าน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ซึ่งสอดคล้องตามหลักการค้นหาความจริงอันเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court)

1.4.2 การตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์

การพิจารณาคดีอาญาตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ ได้วางหลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ไว้ โดยเฉพาะวิธีพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ผู้พิพากษาจะนั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะเสมอเพื่อช่วยกันค้นหาความจริง (Fact Finding) โดยปกติจะใช้องค์คณะไม่ต่ำกว่า 3 นาย เพราะการนั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะย่อมช่วยกันถ่วงถ่วงให้เกิดความละเอียดรอบคอบกว่า ซึ่งจากการศึกษาระบบการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูงในประเทศอังกฤษ มีการแบ่งลักษณะของการพิจารณาออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- 1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (second first – instance)
- 2) การทบทวน (review)
- 3) การพิจารณากรณีพยานหลักฐานใหม่ (fresh evidence)

1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (second first – instance trial)

การดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษสำหรับความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ในความผิดที่เป็น Summary offences และ Offences triable either way มักจะเริ่มคดีที่ศาลแขวง (Magistrate Court) โดยไม่มีคำฟ้องเป็นหนังสือ (Indictment) การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย จะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด (Crown Court)²⁸ โดย Crown Court ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ พิจารณาอุทธรณ์ที่มา

²⁸ รุณิตพัฒน์ วิริยะศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25 น.34.

จากศาลแขวง ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดี เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลแขวง (Magistrate Court) เป็นการพิจารณาโดยกระบวนพิจารณาที่รวบรัด ไม่มีการจดรายงานกระบวนพิจารณาที่พิสดารไว้ และพิจารณาโดยผู้พิพากษานายเดียว ดังนั้น ประเด็นใดหรือข้อเท็จจริงใดที่จำเลยยังอุทธรณ์ได้แย้ง ประเด็นหรือข้อเท็จจริงนั้นก็จะได้รับการพิจารณาใหม่ พยานจะถูกเรียกมาเบิกความใหม่ เพื่อกลั่นกรองตรวจสอบความรอบคอบอีกครั้ง

จะเห็นได้ว่า การที่ศาลจังหวัด (Crown Court) ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดีชั้นที่สอง (Second Trial Court) พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจาก magistrates court ในลักษณะที่เป็นการพิจารณาใหม่ได้ทั้งคดีนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลย อันเนื่องมาจากแนวความคิดที่ต้องการให้เกิดความรอบคอบในการวินิจฉัยกลั่นกรองข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และจะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะอุทธรณ์ได้เพียง 1 ชั้นศาลเท่านั้น เนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่า ข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาถึง 2 ศาลแล้ว การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของศาลสูงระดับกลาง ศาลสูงสุดจะไม่มีมีการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จะพิจารณาแต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

2) การทบทวน (Review)

ในประเทศอังกฤษ การพิจารณาในศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) จะเป็นลักษณะการทบทวน (Review) ข้อกฎหมาย แม้จะมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม จะไม่มีการตรวจสอบความจริงใหม่ จะพิจารณาจากสำนวนคดี เนื่องจากการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของ Crown Court ได้กระทำโดยคณะลูกขุนซึ่งเชื่อว่าจะมีความละเอียดรอบคอบดีแล้ว ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น²⁹ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของพยาน เพราะศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็นไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง เว้นแต่ กรณีอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญาย่อมมีอำนาจให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ได้³⁰ พยานหลักฐานใหม่จะถูกเรียกมาสืบ

²⁹ Michael Zander, Cases and Material on the English Legal system, (London: Weidenfeld and Nicolson, 1980), p.439-440. อ้างโดย ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ, "การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา", (รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2544) น.46.

³⁰ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น.46.

จะสังเกตได้ว่า ศาลสูงในประเทศอังกฤษจะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ซึ่งต่างจากประเทศไทย แม้ศาลอุทธรณ์จะไม่ได้เห็นไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานด้วยตนเอง แต่ศาลอุทธรณ์สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงเสียใหม่แทนข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้นได้ แล้วพิพากษาหรือมีคำวินิจฉัยคดีไปตามนั้น

3) การพิจารณาในกรณีพยานหลักฐานใหม่ (fresh evidence)

การพิจารณาในกรณีพยานหลักฐานใหม่ หมายถึง พยานที่มีได้มีการอ้างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งปรากฏพยานหลักฐานขึ้นภายหลังเมื่อมีคำพิพากษาแล้ว การที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้มากน้อยแค่ไหนต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ ถ้าเป็นลักษณะการพิจารณาใหม่ทั้งคดี ขอบเขตการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมมีอย่างเต็มที่ แต่ถ้าลักษณะของการอุทธรณ์เป็นลักษณะของการทบทวน (review) แล้ว การรับฟังพยานหลักฐานใหม่มักมีข้อจำกัด³¹ ในบางประเทศไม่ยอมให้รับฟังได้เลย

ในประเทศอังกฤษ การรับฟังพยานหลักฐานใหม่สามารถทำได้ ซึ่งถือว่าเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป โดยศาลอุทธรณ์ฝ่ายคดีอาญา (Court of Appeal criminal Division) มีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ศาลจะต้องพอใจว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือ ซึ่งถ้าศาลชั้นต้นได้รับฟังพยานหลักฐานนี้แล้วก็ไม่เกิดผลใด ๆ ที่คู่ความจะต้องอุทธรณ์ และศาลจะต้องพอใจด้วยว่าต้องมีการอธิบายที่มีเหตุผลในการที่มีได้อ้างพยานหลักฐานนี้เสียในศาลชั้นต้น³² แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นประเด็นโดยตรงในการพิจารณาคดีนั้นด้วย กรณีพยานหลักฐานใหม่นี้ ศาลอุทธรณ์อาจสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ เรียกเฉพาะพยานหลักฐานใหม่มาสืบ เมื่อมีการพิจารณาคดีใหม่แล้ว คำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) และการกำหนดโทษของศาล (Sentence) ในคดีใหม่ต้องไม่หนักกว่าคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือการกำหนดโทษของศาลในคดีเดิม³³

การตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court ของประเทศอังกฤษ แม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งคดีก็ตาม การตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court จะตรวจสอบเฉพาะในประเด็นที่ยังมีการอุทธรณ์ได้แย้ง ประเด็นใดที่ไม่มีการอุทธรณ์ได้แย้ง

³¹ วิลสันต์ เพิ่มทวีผล, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 17 น.87-88.

³² ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.42.

³³ Celia Hampton, *Criminal Procedure*, 3th ed, (London: Sweet & Maxwell, 1982), p.109-110.

ก็เป็นอันยุติตามนั้น การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาของศาลสูงในประเทศอังกฤษเป็นการปฏิบัติตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) กล่าวคือ ศาลที่ทำหน้าที่เป็น Second Trial Court ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นยุติ การตรวจสอบความจริงจึงต้องมีการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานค้นหาความจริงด้วยตนเองเพื่อการชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งมีความแตกต่างจากการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลสูงของประเทศไทย ในกรณีที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดีชั้นที่สอง (Second Trial Court) แต่ไม่มีการตรวจสอบความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของไทย เป็นการพิจารณาจากเอกสารและพยานหลักฐานในสำนวนที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยไว้แล้ว โดยศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็นไม่ได้ฟังถ้อยคำพยานเพื่อชี้แจงน้ำหนักความน่าเชื่อถือในพยานหลักฐานด้วยตนเอง

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของศาลสูง

1) ศาลสหรัฐ

รัฐธรรมนูญซึ่งได้รับความเห็นชอบให้ใช้ได้ในปี ค.ศ.1788 ได้จัดตั้งศาลสูงสุดซึ่งมีอำนาจขั้นต้นอย่างจำกัดและมีอำนาจอุทธรณ์อย่างกว้างขวางขึ้นมา และให้อำนาจสภาองเกรสที่จะจัดตั้งศาลล่างขึ้นด้วย ในปี ค.ศ.1789 สภาองเกรสได้ตราบัญญัติตุลาการ (The Judiciary Act 1789) ซึ่งยังผลให้มีการก่อตั้งระบบศาลของรัฐบาลกลางขึ้น โดยบัญญัติให้มีศาลสูงสุดซึ่งมีประธานหนึ่งคน และผู้พิพากษาประจำอีก 5 คน ประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งประเทศในขณะนั้นถูกแบ่งออกเป็นเขตตุลาการ 13 เขต ทั้ง 13 เขตนี้แบ่งออกเป็น 3 ภาค แต่ละภาคมีศาลประจำภาคหนึ่งศาลซึ่งมีผู้พิพากษาศาลสูงสุด 2 คนและผู้พิพากษาประจำเขต 1 คน มาประจำศาลประจำภาคนี้ มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลประจำเขตด้วย³⁴

ต่อมาในปี ค.ศ.1948 จึงได้จัดตั้งศาลอุทธรณ์ประจำเขตทั่วสหรัฐอเมริกา เรียกว่า ศาลอุทธรณ์ประจำภาค (The United States Court of Appeals) คดีที่อุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์นี้ถือเป็นสิทธิของคู่ความและอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย หากคู่ความไม่พอใจคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ระดับกลางของสหรัฐ ก็สามารถฎีกาต่อศาลสูงสุด หรือศาลฎีกาสหรัฐได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่เข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลฎีกาสหรัฐได้ ศาลฎีกาสหรัฐได้เริ่มทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่วาระแรกเป็นต้นมา ปัจจุบันคดีที่ศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้ว หากคู่ความไม่พอใจจะฎีกาไปยังศาลฎีกาสหรัฐอีกนั้น ถ้าเป็นคดีที่กฎหมายบังคับคู่ความก็สามารถฎีกาขึ้นไปสู่ศาลฎีกาสหรัฐได้ ซึ่งคดีที่กฎหมายบังคับได้แก่ คดีที่ศาลสหรัฐตัดสินว่า กฎหมายของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ และในคดีนั้นรัฐบาลสหรัฐเป็นคู่ความ คดีที่ศาลสหรัฐตัดสินยกกฎหมายของมลรัฐว่า ขัดต่อข้อเรียกร้องซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายของสหรัฐ คดีที่ศาลสหรัฐศาลสหรัฐตัดสินยกกฎหมายของมลรัฐว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของสหรัฐ และคดีที่คำวินิจฉัยกระทำอย่างพิเศษด้วยผู้พิพากษา 3 คน ในศาลติสตริคของสหรัฐ³⁵

³⁴ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.24-25.

³⁵เพ็งอ้าง, น.25.

2) ศาลมลรัฐ

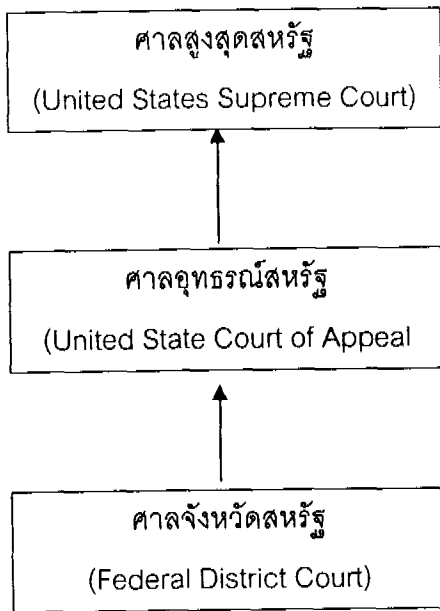
ผู้ตั้งถิ่นฐานในอาณานิคมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่พูดภาษาอังกฤษ กฎบัตรแรกเริ่มที่ใช้ก่อตั้งอาณานิคมนั้นได้รับพระบรมราชานุญาตของกษัตริย์อังกฤษ ฉะนั้นเป็นธรรมดาที่ผู้อยู่ในอาณานิคมจะใช้สถาบันอังกฤษเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานยุติธรรม กฎบัตรส่วนใหญ่ของอาณานิคมก็บัญญัติว่า กฎหมายของอาณานิคมจะต้องไม่ขัดต่อนโยบายและแบบพิธีของกฎหมายในประเทศอังกฤษ

รัฐบาลอาณานิคมนั้นไม่มีการแบ่งอำนาจออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ สถานิติบัญญัติในอาณานิคมสมัยศตวรรษที่ 17 มีสิทธิใช้อำนาจตุลาการได้น้อยลงทุกที ในขณะที่ผู้ว่าการและสภาที่ปรึกษา(ดำเนินการตามแบบสภาขุนนางอังกฤษ) กลับมีอำนาจตุลาการชั้นอุทธรณ์ทั่วไป ชื่อต่าง ๆ ของศาลอุทธรณ์สูงสุดเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ อาทิ ศาลสูงสุด ผู้ว่าการและสภาที่ปรึกษา ศาลเยเนรัล ในศตวรรษที่ 17 ศาลนี้รู้จักกันในนามของศาลผู้ช่วยเพราะประกอบด้วยผู้ว่าการและผู้ช่วย ในมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ปี ค.ศ.1699 ได้มีการก่อตั้งศาลสูงสุดมีอำนาจชั้นอุทธรณ์และชั้นต้นขึ้นมา การอุทธรณ์โดยตรงจากศาลสูงกระทำต่อพระมหากษัตริย์โดยสภาองคมนตรีอังกฤษ ศาลที่มีลักษณะคล้าย ๆ กันได้รับการก่อตั้งขึ้นในเพนซิลเวเนีย ในปี ค.ศ. 1722 และในโรดไอแลนด์ ในปี 1792 เมื่อมีการปฏิวัติในอเมริกา ศาลสูงสุดของอาณานิคมมี 2 ประเภท ประเภทหนึ่งคล้ายกับสภาขุนนางในประเทศอังกฤษ คือสภาสูงในสถานิติบัญญัติ อีกประเภทหนึ่งคล้ายกับศาลคิงส์เบนช์ในประเทศอังกฤษ และทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ กับศาลชั้นต้น ในขณะเดียวกัน³⁶

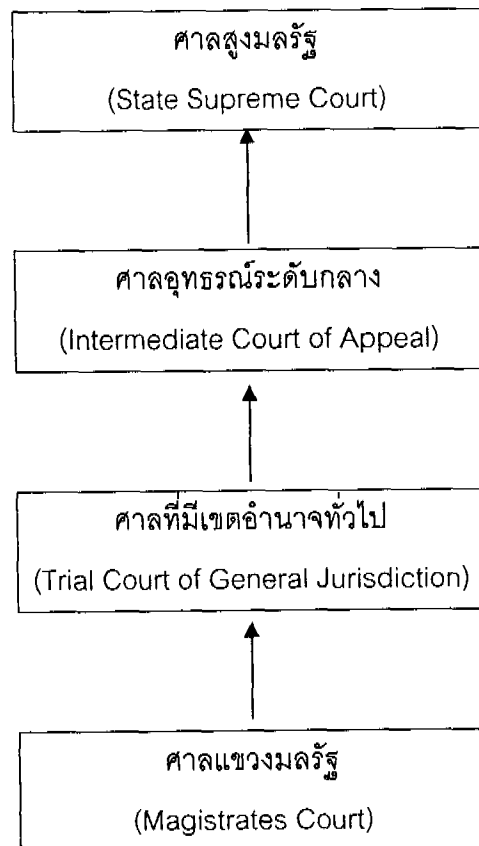
³⁶ เฟิงฮ้าง, น.25-26.

2.2 โครงสร้างศาลและเขตอำนาจของศาล

ระบบศาลสหรัฐ ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบศาลมลรัฐ ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการปกครองแบบสหพันธรัฐ ประกอบด้วยมลรัฐทั้งหมด 50 มลรัฐ ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นระบบศาลคู่ คือ ศาลสหรัฐ (United States Courts) กับศาลมลรัฐ (States Court)³⁷ ศาลสหรัฐเป็นศาลที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจรัฐธรรมนูญของประเทศ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี (cases) และข้อพิพาท (controversies) ต่าง ๆ เท่าที่รัฐธรรมนูญของประเทศบัญญัติให้อำนาจได้เท่านั้น ส่วนศาลมลรัฐนั้นตั้งขึ้นโดยกฎหมายของแต่ละมลรัฐและภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายของมลรัฐนั้น ๆ โดยทั่วไปแล้ว ศาลมลรัฐมีอำนาจไม่จำกัดเหนือคดีทุกประเภท ผู้ดำเนินคดีอาจฟ้องคดีของตนที่ศาลสหรัฐหรือศาลมลรัฐก็ได้ ในบางคดี แต่ในบางคดีจะต้องฟ้องต่อศาลสหรัฐเท่านั้น ศาลมลรัฐทำหน้าที่ตุลาการให้แก่รัฐบาลของมลรัฐ (state government) ส่วนศาลสหรัฐทำหน้าที่ตุลาการให้แก่รัฐบาลกลาง (federal government)³⁸

ระบบศาลของสหรัฐอเมริกา แยกพิจารณาได้ดังนี้

ศาลสหรัฐ (United States Courts) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) ศาลจังหวัดสหรัฐ (Federal District Court)

เป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปของรัฐบาลกลาง มีอยู่ 94 ศาล ในศาลจังหวัดจะมี U.S. magistrate ทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลแขวงมลรัฐ โดยมีได้มีการแยกเป็นศาลต่างหากอย่างในระบบศาลมลรัฐ โดยมลรัฐหนึ่งต้องมีศาลจังหวัดของสหรัฐอย่างน้อย 1 ศาล³⁹ มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกฎหมายอาญาของสหรัฐ ถ้าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของมลรัฐ จำเลยอาจร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นในศาลจังหวัดของสหรัฐก็ได้ ในเมื่อแสดงให้เห็นว่าศาลมลรัฐได้ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ

องค์คณะพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน⁴⁰ กับลูกขุน จำนวน 12 คน⁴¹

³⁷ Raymond G. Kessler, Criminal Procedure Law and practice, 5th ed California: Thom Learning, Inc., 2001, p.1-2.

³⁸ รุณิตพัฒน์ วิริยะศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25 น.18.

³⁹ Tomas R. Van Dervort, American Law and The Legal System: Equal Justice Under The Law, 2nd ed. (New York: West Legal Studies, 2000), p.60.

⁴⁰ รุณิตพัฒน์ วิริยะศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25 น.18.

⁴¹ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน", ตุลพาน, เล่มที่ 2, ปีที่ 41, น.91 (เมษายน-มิถุนายน 2538).

ผู้พิพากษาเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

2) ศาลอุทธรณ์สหรัฐ (United State Court of Appeal)

เป็นศาลชั้นกลาง มีทั้งหมด 11 ศาล ประจำอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 11 ภาค มีเขตอำนาจครอบคลุมศาลจังหวัดของสหรัฐ จำนวนผู้พิพากษาในแต่ละศาลก็แตกต่างกันออกไปตามจำนวนคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละภาค องค์คณะพิจารณาโดยปกติประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่ในคดีที่สำคัญหรือเพื่อให้คำพิพากษาของศาลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาจนั่งพิจารณาโดยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเต็มองค์คณะ (en banc)

3) ศาลสูงสุดสหรัฐ (United States Supreme Court)

เป็นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยประธานศาลสูงสุด 1 คน และผู้พิพากษาอื่นอีก 8 คน รวมเป็น 9 คน องค์คณะในการพิจารณาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลเต็มคณะ (en banc) 9 คนเสมอ⁴²

อำนาจศาลสูงสุดสหรัฐแยกพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

3.1) อำนาจชั้นอุทธรณ์ (appellate jurisdiction) ในฐานะศาลอุทธรณ์ชั้นสูงสุด อำนาจชั้นอุทธรณ์นี้มีลักษณะจำกัดมาก ศาลสูงสุดสหรัฐมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ และคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลสูงมลรัฐ โดยเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดสหรัฐที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)

3.2) อำนาจชั้นต้น (original jurisdiction) เป็นอำนาจในการพิจารณามาตั้งแต่ต้นโดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต่ำกว่ามาก่อน มีจำกัดเฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างรัฐ

ระบบศาลมลรัฐ (State Court) อาจแบ่งได้เป็น 3 ชั้น คือ

1) ศาลชั้นต้น ได้แก่

1.1) ศาลแขวง⁴³ (Magistrate Court)

เป็นศาลชั้นต้นในลำดับล่างสุด มีเขตอำนาจจำกัด ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะ พิจารณาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor คือ คดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดี

⁴²Tomas R. Van Deevort, *supra* note 39 p.69.

⁴³ฐนิตพัฒน์ วิริยะศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25 น.20.

กระทำด้วยวาจา เป็นไปโดยรวบรัดไม่มีการจดยางานกระบวนการพิจารณาไว้ (court of not record) และศาลแขวงยังทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องคดีที่เป็นความผิด Felony คือ คดีอุกฉกรรจ์

1.2) ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General jurisdiction)

ในแต่ละมลรัฐเรียกชื่อต่างกัน เช่น Superior Court, Circuit Court, District Court และ Court of Common Plea เป็นศาลชั้นต้นมีเขตอำนาจในคดีความผิดที่เป็น felony และทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง

องค์คณะพิจารณาของศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General jurisdiction) ประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน กับลูกขุนตามจำนวนที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละมลรัฐกำหนด ซึ่งโดยปกติจะมีจำนวน 12 คน แต่จะต่ำกว่า 6 คนไม่ได้ ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ⁴⁴ ผู้พิพากษาเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

2) ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal)

ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง ส่วนใหญ่เรียกว่า Court of Appeal จะรับคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป โดยปกติการอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ระดับกลางก่อน ส่วนบางมลรัฐไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์จะอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกามลรัฐโดยตรง องค์คณะพิจารณาของศาลอุทธรณ์ระดับกลางประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน⁴⁵

3) ศาลสูงมลรัฐ หรือ ศาลฎีกามลรัฐ (State Supreme court)

ศาลสูงมลรัฐ หรือ ศาลฎีกามลรัฐ บางมลรัฐเรียก Supreme Court ส่วนมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง เรียกศาลฎีกาว่า Court of Appeal จำนวนผู้พิพากษาเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐแต่งตั้ง มีตั้งแต่ 3 ถึง 9 คน การอุทธรณ์มายังศาลฎีกามลรัฐเป็นดุลพินิจที่ศาลฎีกาจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)⁴⁶

⁴⁴พรเพชร วิชิตชลชัย, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 41 น.92.

⁴⁵Tomas R. Van Deevort, *supra* note 39 p.72.

⁴⁶ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.73-74.

2.3 สิทธิและข้อจำกัดการอุทธรณ์ในคดีอาญา

การอุทธรณ์โดยทั่วไปแล้วจำกัดเฉพาะผู้เป็นคู่ความเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นคือ ผู้ที่ไม่ใช่คู่ความ แต่มีส่วนได้เสียในคำพิพากษาก็อาจได้รับความเห็นชอบให้อุทธรณ์ได้ หากมีส่วนได้เสียที่เป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนได้เสียโดยตรงที่เกิดจากคำพิพากษา

สิทธิในการอุทธรณ์ชั้นแรก คือ การอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์เป็นสิทธิอย่างหนึ่งโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย จึงไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น เนื่องจากศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นศาลระดับแรกของการอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จึงต้องรับพิจารณาทุกคดี ไม่มีการเลือกคดีที่จะพิจารณาคดีดังเช่นศาลสูงสุดสหรัฐ หรือศาลสูงมลรัฐ⁴⁷

สำหรับการยื่นอุทธรณ์ครั้งที่สองไม่ใช่สิทธิ แต่เป็นดุลพินิจของศาลสูงมลรัฐ หรือศาลสูงสุดสหรัฐ ที่จะรับพิจารณาหรือไม่ และจะทำได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และเมื่อคู่ความนำคดีขึ้นสู่ศาลสูงสุดสหรัฐ (U.S. Supreme Court) ศาลมีอำนาจจัดการคดีดังกล่าวได้หลายวิธี วิธีแรกคือ การปฏิเสธไม่รับคดีนั้นไว้พิจารณาเลย ซึ่งวิธีนี้ศาลใช้ปฏิบัติกับคดีส่วนใหญ่ วิธีที่สอง จะรับคดีเข้าพิจารณาเต็มรูป (full treatment) วิธีนี้ศาลจะรับฟังคำแถลงด้วยวาจาของคู่ความ วิธีสุดท้าย จะรับพิจารณาเพียงบางส่วน อาจรับคดีไว้โดยไม่รับฟังคำแถลงด้วยวาจาของคู่ความ⁴⁸

ศาลสูงมลรัฐ และศาลสูงสุดสหรัฐจะไม่รับพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือข้อเท็จจริงที่ถูกชี้ขาดโดยคณะลูกขุน ศาลจะไม่หยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติว่า "Supreme Court มีเขตอำนาจในการรับอุทธรณ์ทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง"⁴⁹ แต่ตามปกติแล้วศาลจะไม่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง เพราะศาลมีอำนาจพิเศษคือ การพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย โดยศาลจะปฏิบัติตามหลักแห่งการจำกัดตนเอง (rule self-limitation) ในการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁵⁰

⁴⁷ เพิ่งอ้าง, น. 78-79.

⁴⁸ Lawrence Baum, The Supreme Court, 2nd ed. (Washington D.C.: Congressional Quarterly Inc., 1985), pp. 88-89.

⁴⁹ Section 2 Article III U.S. Constitution

⁵⁰ Charles Alan Wright, Law of Federal Court, 5th ed. (St. Paul Minn: West Publishing co., 1994), p.530.

จะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาการอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาถือเป็นสิทธิ ไม่คำนึงว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ส่วน การอุทธรณ์ครั้งที่สองถือว่าไม่ใช่สิทธิของผู้อุทธรณ์ แต่เป็นดุลพินิจของศาลสูงมลรัฐหรือศาลสูงสุด สหรัฐว่าจะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่ และต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ซึ่งต่างจากระบบ อุทธรณ์ของประเทศไทยที่ให้สิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ถึงสองครั้ง เว้นแต่มีกฎหมายห้ามไว้ บางกรณี

2.4 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลสูง

ในการศึกษาถึงวิธีการพิจารณาคดีอาญาในศาลสูง ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งในหัวข้อนี้จะขอแยกการศึกษาให้ เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบความจริงในศาลชั้น อุทธรณ์ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและวิธีปฏิบัติของศาลสูงในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นต้นของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ ศาล จังหวัดสหรัฐ (Federal District Court) และศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ใช้คณะลูกขุน (Jury) ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์มักจะให้ความ เชื่อถือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน เนื่องจากมีความเชื่อว่าการวินิจฉัยของคณะลูกขุน มีความรอบคอบสูงความผิดพลาดจากการวินิจฉัยมีน้อยมาก การพิจารณาในศาลอุทธรณ์จึงมี ลักษณะเพียงการทบทวน (Review) การใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น หน้าที่ในการวินิจฉัย ข้อเท็จจริงเป็นของคณะลูกขุน ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ศาล ชั้นต้นได้วินิจฉัยมาแล้ว เว้นแต่ เห็นว่าวิญญูชนปกติจะไม่ออกคำตัดสินเช่นนั้น ในกรณีเช่นนี้ ศาล อุทธรณ์จะพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และออกคำสั่งให้มีการพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์ จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง⁵¹

⁵¹ David A. Jones, The Law of Criminal Procedure (Boston: Little Brown & Company (Canada) Limited, 1981), p.558.

การพิจารณาคดีอาญาในศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเป็นการพิจารณาในลักษณะการทบทวน (Review) ข้อกฎหมาย และจะทบทวนเฉพาะประเด็นที่ได้หยิบยกหรือพิจารณามาแล้วในศาลชั้นต้น หลักการนี้มีแนวคิดพื้นฐานว่าจะเป็นการไม่ยุติธรรมหากจะให้ศาลชั้นต้นต้องรับผิดชอบเมื่อไม่ได้วินิจฉัยประเด็นที่ไม่ได้มีโอกาสพิจารณามาก่อน

จะสังเกตได้ว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวความคิดเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ ที่ว่า เมื่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้ฟังไม่ได้เห็นพยานหลักฐานด้วยตนเอง ก็จะไม่เข้าไปวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น และเนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ จะใช้คณะลูกขุน (Jury) ช่วยกันค้นหาความจริงเพื่อกลับกรองทำให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นไปด้วยความรอบคอบสูง ไม่มีเหตุอันสมควรที่จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่ในศาลสูงอีกครั้ง การวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุนจึงมักเด็ดขาด ศาลอุทธรณ์จะไม่ก้าวล่วงไปในดุลพินิจของลูกขุน⁵² กฎหมายจึงให้ศาลอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เท่านั้น เช่นเดียวกับศาลสูงมลรัฐ และศาลสูงสุดสหรัฐ

ศาลสูงในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เนื่องจากไม่ได้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง แม้ศาลอุทธรณ์จะรับอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วยก็ตาม แต่ศาลสูงจะทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น ศาลสูงในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีสภาพเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) คงมีเพียงศาลชั้นต้นเท่านั้น ที่ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court)

ในกรณีการพิจารณาคดีอาญาของศาลแขวง ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีอาญาที่เป็น Misdemeanor คือ คดีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง การพิจารณาคดีกระทำด้วยวาจา เป็นไปโดยรวบรัด ไม่มีการจัดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ (court of not record) และมีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวง โดยให้ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General jurisdiction) ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวง (Magistrate Court) เช่นเดียวกับ Crown Court ในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง โดย Crown Court จัดเป็นศาลสูงชั้นกลาง แต่ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General jurisdiction) ในประเทศสหรัฐอเมริกาจัดอยู่ในประเภทศาลชั้นต้น โดยเป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ของศาลแขวง

⁵² วิลสันต์ เพิ่มทวีผล, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 17 น.85.

2.4.2 การตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลชั้นต้น อันได้แก่ศาลจังหวัด (Federal District Court) และ ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) จะใช้คณะลูกขุน (Jury) ในการฟังพยานหลักฐานและวินิจฉัยข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นไปด้วยความรอบคอบสูง ความผิดพลาดในการวินิจฉัยจึงเกิดขึ้นได้ยาก การวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุนมักเด็ดขาด⁵³ การพิจารณาในศาลอุทธรณ์จึงมีลักษณะเพียงการทบทวน (Review) การใช้กฎหมายของศาลชั้นต้นเท่านั้น จะไม่ทำการตรวจสอบความจริงในข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยมาแล้ว นอกจากนี้ยังมาจากแนวความคิดที่ว่า เมื่อศาลอุทธรณ์ไม่ได้เห็นไม่ได้ฟังการสืบพยานหลักฐานด้วยตนเอง ศาลอุทธรณ์ก็จะไม่เข้าไปก้าวก่ายความน่าเชื่อถือในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของคณะลูกขุน การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงมักจะไม่ประสบความสำเร็จ แม้กฎหมายจะให้สิทธิการในอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งก็ตาม แต่ศาลอุทธรณ์จะไม่ตรวจสอบความจริงอีก และปัญหาข้อเท็จจริงก็จะยุติเพียงศาลอุทธรณ์เท่านั้น

ในทางทฤษฎี การอุทธรณ์จะเป็นการอุทธรณ์ในข้อกฎหมาย เนื่องจากศาลอุทธรณ์จะยอมรับข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นได้ฟังเป็นยุติไว้แล้ว การอุทธรณ์เป็นการจับผิดข้อผิดพลาดในการใช้กฎหมาย (catch legal error) ซึ่งเกิดในการพิจารณา⁵⁴ แต่ปัญหาข้อเท็จจริงก็สามารถอุทธรณ์ได้ เพราะการอุทธรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการอุทธรณ์ทั้งคดี ไม่มีการแยกเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย แต่ศาลอุทธรณ์จะไม่ก้าวก่ายไปพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยมาแล้ว ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาดูจากสำนวนของศาลที่เริ่มคดีเป็นหลัก ส่วนการฟังคำแถลงการณ์ถือเป็นส่วนประกอบเท่านั้น โดยศาลอุทธรณ์จะดูเพียงว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของลูกขุนจากพยานหลักฐานชอบด้วยข้อกฎหมาย หรือขัดต่อเหตุผลหรือไม่เท่านั้น จะไม่มีการสืบพยานใหม่ และไม่มีการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ หากพบพยานหลักฐานใหม่ต้องแก้ไขด้วย Post conviction remedies⁵⁵ ไม่อาจรับฟังโดยอาศัยระบบการอุทธรณ์ได้

⁵³ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.41.

⁵⁴Henry R. Glick, *Courts, Politics and Justice* (New York: McGraw-Hill, 1983), p.210.

⁵⁵ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1 น.42.

สำหรับการพิจารณาอุทธรณ์จากศาลแขวงมลรัฐ (Magistrate Court) ในศาล Trial Court of General Jurisdiction ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ของศาลแขวง พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ตรวจสอบความจริงโดยสืบพยานรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในประเด็นที่ยังอุทธรณ์ได้แย้ง อันเนื่องมาจากการพิจารณาของศาลแขวงเป็นการพิจารณาแบบรวบรัด กระทำด้วยวาจาไม่มีการจดรายงานกระบวนการพิจารณาไว้ (Court of not record) โดยผู้พิพากษานายเดียว ประกอบกับคดีมีจำนวนมาก การวินิจฉัยคดีอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ กฎหมายจึงให้มีการตรวจสอบความจริงโดยมีการสืบพยานพยานหลักฐานใหม่ได้อีกครั้ง แต่เฉพาะในประเด็นที่ยังอุทธรณ์ได้แย้งเท่านั้น ส่วนประเด็นที่ไม่อุทธรณ์ได้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น และข้อเท็จจริงที่ได้ตรวจสอบแล้วก็จะยุติลงที่ชั้นนี้ เช่นเดียวกับการพิจารณาอุทธรณ์จากศาลแขวงในประเทศอังกฤษ

จะสังเกตได้ว่า ศาลอุทธรณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ United State Court of Appeal และ Intermediate of Appeal ไม่มีหน้าที่เป็น Second Trial Court อันเนื่องมาจาก ข้อเท็จจริงได้รับการกลั่นกรองโดยรอบคอบจากคณะลูกขุนในศาลชั้นต้น จึงไม่มีการตรวจสอบความจริงในศาลอุทธรณ์อีก จึงมีเพียงศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (Trial Court of General Jurisdiction) ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง มีหน้าที่เป็น Second Trial Court การตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court โดยสืบพยานหลักฐานเฉพาะในประเด็นที่ยังอุทธรณ์ได้แย้ง ส่วนประเด็นที่ไม่อุทธรณ์ได้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น

3. ประเทศเยอรมนี

3.1 ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของศาลสูง

ดินแดนส่วนใหญ่ของประเทศเยอรมนีปัจจุบัน ในอดีตอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรโรมัน แต่นับจากที่อาณาจักรโรมันล่มสลายลง อิทธิพลของกฎหมายโรมันหมดไป กฎหมายที่ใช้อยู่จึงเป็นกฎหมายจารีตประเพณีของเผ่าเยอรมานิค กฎหมายที่ใช้จึงเป็นกฎหมายจารีตประเพณีส่วนท้องถิ่น พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จึงไม่ได้กล้าแข็งเหมือนในอังกฤษ ดังนั้นการศาลต่าง ๆ จึงกระจัดกระจายไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ กฎหมายวิธีพิจารณาความก็เป็นไปตามจารีตประเพณีที่ใช้ในยุคนั้น ๆ

ในปี ค.ศ. 1495 รัฐสมัชชของพระเจ้าเฟรดเดอริกที่ 3 ได้มีการจัดตั้งศาลสูง ที่เรียกว่า “Kaiserliche und Reichskammergericht” (Imperial and Chamber of Justice) ขึ้น ศาลนี้เป็นศาลของจักรพรรดิ หรือศาลของพระมหากษัตริย์ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่เรียกว่า “Kammerichter” ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยของสาธารณชน โดยเป็นศาลรับฟ้องในคดีอาญาที่สำคัญ ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายจักรพรรดิ ทำหน้าที่รับอุทธรณ์จากศาลต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุด คือ เป็นศาลฎีกาสูงสุดสำหรับคดีแพ่งที่อุทธรณ์มาจากศาลต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อศาลสูงของเยอรมนีในยุคนั้นกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์เป็นสิทธิของคู่ความที่จะต้องพึงระมัดระวังรักษาสถิติประโยชน์ของตนเอง เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาดัดสินอย่างไรแล้ว หากคู่ความไม่พอใจย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ต่อไปยังศาลฎีกา ที่เรียกว่า “Reichskammergericht” ได้อีก โดยศาลสูงที่พิจารณาอุทธรณ์จะพิจารณาอุทธรณ์เสียใหม่ แต่ข้อเท็จจริงที่ศาลสูงจะพิจารณาให้นั้น จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เคยปรากฏในศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นมาก่อน และข้อเท็จจริงนั้นจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อการฟ้องร้องคดีนั้น ส่วนการพิจารณาคดีที่อุทธรณ์นั้น ศาลสูงจะพิจารณาคดีโดยอาศัยรายงานกระบวนการพิจารณา (Record) จากศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้น นอกจากนี้ยังมีการอุทธรณ์อีกรูปแบบหนึ่งคือ การทบทวนแก้ไขที่เรียกว่า “Revision” ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากการพิจารณาคดีในสมัยโรมันที่เรียกว่า “Supplicatio” วิธีการนี้จะใช้แก้คดีที่ไม่อาจอุทธรณ์ได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความผิดของคู่ความเอง คือ ขาดนัดพิจารณาในศาลชั้นต้น

ต่อมาในปี ค.ศ.1877 ได้มีการจัดตั้งประเทศเยอรมนีที่มีอำนาจทางการเมืองรวมกัน ทำให้เกิดแรงกระตุ้นอย่างรุนแรง ในการจัดทำกฎหมายให้มีลักษณะรูปแบบเดียวกัน

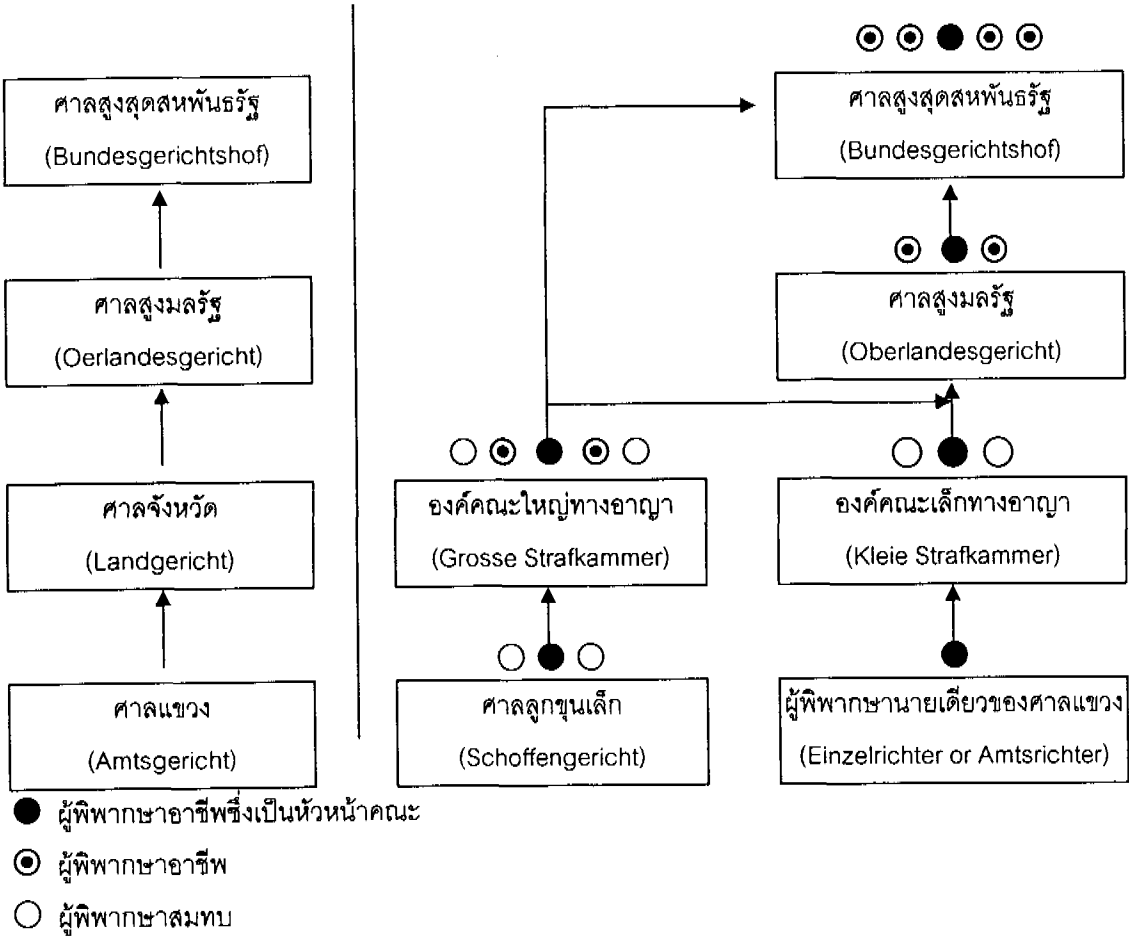
โดยการตรากฎหมายโดยสภานิติบัญญัติรัฐบาลกลาง มีการตรากฎหมายเอกรูปเกี่ยวกับธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและอาญา และกฎหมายล้มละลาย ในปี ค.ศ. 1924 มีการแก้ไขโดยกฤษฎีกาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 1924 กำหนดให้การฎีกานั้นเป็นการทบทวน (Review) ในปัญหาข้อกฎหมาย (Error of Law) เท่านั้น⁵⁶

⁵⁶ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เติ้งอรรถที่ 1 น.27-29.

3.2 โครงสร้างและเขตอำนาจของศาล

ระบบศาลของประเทศเยอรมนี

องค์คณะของศาลประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย หรือระบบ Civil Law ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน แยกการกระทำความผิดอาญาออกเป็น 2 ประเภท⁵⁷ คือ

1) ความผิดอาญาโทษอุกฉกรรจ์ (Verbrechen) ได้แก่ ความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือความผิดอาญาร้ายแรงที่ต้องระวางโทษที่หนักกว่านั้น

2) ความผิดอาญาโทษปานกลาง (Vergehen) ได้แก่ ความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกที่เบากว่านั้น หรือความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษปรับ

ส่วนลหุโทษ (Ubertretungen) ไม่ถือเป็นความผิดอาญา แต่ถือว่าเป็น “การกระทำที่ขัดต่อระเบียบ (Ordnungswidrigkeiten) และนำไปรวมบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้นโดยเฉพาะ นั่นคือ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten⁵⁸

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศระบบสหพันธรัฐหรือสหพันธ์ (Federalism) ประกอบด้วยมลรัฐทั้งหมด 11 มลรัฐ แต่มีระบบศาลที่รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ในแต่ละมลรัฐมีศาล 3 ระดับคือ

1) ศาลแขวง (Amtsgericht)

2) ศาลจังหวัด (Landgericht)

3) ศาลสูง (Oberlandesgericht)

โดยมีศาลสูงสุดสหพันธรัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลสูงสุดของประเทศอยู่ในระดับที่เหนือกว่าศาลสูงของมลรัฐ

1) ศาลแขวง (Amtsgericht)

มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกเกิน 3 ปี และไม่มีอำนาจกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัย⁵⁹

⁵⁷ Howard D. Fisher, German Legal System and Legal Language, 2nd ed. (London: Cavondish Publishing Limited, 1997), p.134.

⁵⁸ คณิต ณ นคร, “อัยการเยอรมนีและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมนีก่อนฟ็อง”, ระบบอัยการสากล, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2526) น.89.

⁵⁹ ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล, “ระบบศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นประเทศเยอรมนี”, หนังสือวันรพี, เล่มที่ 17, 2517, น.22-23.

การพิพากษาคดีของศาลแขวง ยังแบ่งออกเป็นกรณีพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง (Einzelrichter หรือ Amtsgericht) กับกรณีพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก (Schoffengericht) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษามทบ (Lay Judge หรือ Schoffen) 2 คน

ผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ถ้าจะมีการลงโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี จะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก

2) ศาลจังหวัด (Landgericht)

มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงที่อยู่นอกอำนาจศาลแขวง หรือคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง แต่พนักงานอัยการเห็นว่ามีความสำคัญที่ควรให้ศาลจังหวัดพิจารณา ตลอดจนมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก และของผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวงทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติในขั้นนี้⁶⁰

คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแขวง จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Klein Strafkammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษามทบอีก 2 คน ส่วนคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษามทบ 2 คน

นอกจากนี้องค์คณะใหญ่ทางอาญายังเป็นศาลชั้นต้นในคดีดังต่อไปนี้

1. คดีความผิดอาญาร้ายแรงทั้งปวงที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาอื่น
2. คดีความผิดอาญาร้ายแรงที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์⁶¹

องค์คณะใหญ่ทางอาญาในฐานะศาลชั้นต้นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน การวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นนี้เป็นที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์ได้แม้เป็นอย่างอื่นได้ คงอุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

⁶⁰ ฐนิตพัฒน์ วิริยะศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25 น.25.

⁶¹ กมลชัย รัตนสภาวะวงศ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.) น.7.

3) ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht)

มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษา ขององค์คณะเล็กทางอาญา (Kleine Strafkammer) และองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ อุทธรณ์ที่ศาลสูงมลรัฐมีอำนาจพิจารณาพิพากษา จะต้องเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น กรณีเช่นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน นอกจากนี้ ศาลสูงของมลรัฐ ยังทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ในคดีความผิดอาญา ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ หรือความมั่นคงของรัฐ ความผิดที่กระทำต่อรัฐบุรุษต่างประเทศ และฆาตกรรมคนหมู่มาก⁶² ในกรณีเช่นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน

4) ศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof)

เป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาชั้นสูงสุด มีเขตอำนาจพิจารณาเฉพาะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และ ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในกรณีที่ทั้งสองศาลนี้ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น องค์คณะของศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน⁶³

3.3 สิทธิและข้อจำกัดการอุทธรณ์ในคดีอาญา

ประเทศเยอรมนี เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law ซึ่งในระบบนี้การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไม่มีการจำกัดแต่ประการใด กล่าวคือ การอุทธรณ์ครั้งแรกอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องขอคำรับรองหรือเห็นชอบจากศาลสูงก่อน คู่ความจึงมีสิทธิอุทธรณ์ได้อย่างกว้างขวาง (Liberality of appeal) ตามกฎหมายของระบบซีวิลลอว์ ยอมให้มีการอุทธรณ์ได้อย่างน้อยชั้นหนึ่ง เพื่อแก้ไข

⁶² กมลชัย รัตนสกววงศ์, “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี”, รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์, (กรุงเทพมหานคร: พี.เค.พรินต์ติ้งเฮาส์, 2531) น.187.

⁶³ Gerhard Casper and Hans Zeisel, “lay Judges in the German Criminal Court,” The Journal of Legal Studies (1 January 1972):142-143.gq

ความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา ในประเทศเยอรมนีเรียกว่า Berufung⁶⁴ เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นอีกไม่ได้

มีข้อน่าสังเกตว่า ในประเทศเยอรมนีการพิจารณาขององค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในการพิจารณาความผิดอาญาร้ายแรง องค์คณะพิจารณาพิพากษาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน กับ การพิจารณาของศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ องค์คณะพิจารณาพิพากษาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน ทั้งที่ปกติองค์คณะพิจารณาพิพากษาอุทธรณ์ของศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ในประเทศเยอรมนี ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน การพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์คณะดังกล่าวจะเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้อีก คงอุทธรณ์ได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น หลัก Liberty of appeal จึงไม่ใช้กับการพิจารณาโดยองค์คณะดังกล่าวนี้ เพราะถือการพิจารณาเป็นไปโดยละเอียดรอบคอบแล้ว ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเกิดขึ้นได้ยาก หากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้น ก็จะต้องแก้ไขด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป⁶⁵

การอุทธรณ์ครั้งแรกเป็นสิทธิของคู่ความ แต่การอุทธรณ์ครั้งที่สองต่อไปยังศาลสูงสุดนั้น แม้จะเป็นการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายก็ตาม ก็จะต้องได้รับความเห็นชอบหรือคำรับรองเสียก่อน นอกจากนี้ การอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ยังอาจเกิดขึ้นจากการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amtsgericht) โดยตรง ไม่ต้องผ่านชั้นอุทธรณ์ (leag-frog appeal)⁶⁶

จากระบบอุทธรณ์ของประเทศเยอรมนี จะสังเกตได้ว่า การอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ไม่ว่าคดีแพ่งหรือคดีอาญา สามารถทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะถูกจำกัดห้ามไว้บ้างในบางกรณี ส่วนการอุทธรณ์จากศาลชั้นอุทธรณ์ไปยังศาลสูงมลรัฐ หรือศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ ต้องเป็นการขอให้ทบทวนในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลสูงมลรัฐ หรือ ศาลสูงสหพันธ์รัฐก่อน

⁶⁴Berufung เป็นการอุทธรณ์มาจากศาลแขวง ซึ่งพิจารณาเฉพาะคดีความผิดไม่รุนแรง

⁶⁵ฐนิตพัฒน์ วิจารณ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25 น.34.

⁶⁶German Code of Criminal Procedure Section 335.

3.4 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลสูง

ในการศึกษาถึงวิธีการพิจารณาคดีอาญาในศาลสูงของประเทศเยอรมนี โดยเฉพาะ การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งในหัวข้อนี้จะขอแยกการศึกษาให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของศาลในพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและวิธีปฏิบัติของศาลสูงในประเทศเยอรมนี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา

ประเทศเยอรมนีซึ่งใช้กฎหมายระบบ Civil Law ระบบการพิจารณาคดีเป็นระบบไต่สวนมุ่งการค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ ศาลจึงมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์เป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายจากศาลแขวง (Einzelrichter or Amtsrichter) ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งพิจารณาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Kleie Strafkammer) และกรณีอุทธรณ์จากศาลลูกขุนเล็ก (Schoffengericht) ไปยังศาลจังหวัด ซึ่งพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Groosse Strafkammer) ศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็ก โดยมีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง ปัญหาข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์จากศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็กจะยุติเพียงขั้นนี้

สำหรับศาลสูงมลรัฐ โดยปกติจะเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย เช่นเดียวกับศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ แต่ในกรณีที่ศาลสูงมลรัฐทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ ก็มีบทบาทหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงด้วย

ในประเทศเยอรมนีจึงมีศาลแขวง (Amtsgericht) ศาลจังหวัด (Landgericht) และ ศาลสูงมลรัฐ กรณีศาลสูงมลรัฐเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณา (Trial Court) โดยมีศาลจังหวัด (Landgericht) เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ของศาลแขวง ทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) พิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่มีการอุทธรณ์มาจากศาลแขวงและศาลลูกขุนเล็ก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จะพิจารณาคดีด้วยวิธีสืบพยานซึ่งนำ

นักพยานหลักฐานตามหลักการค้นหาความจริง เมื่อมีการอุทธรณ์โต้แย้งขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์ตรวจสอบในประเด็นใด ศาลก็จะให้นำพยานหลักฐานมาสืบใหม่ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เพื่อศาลจะได้ฟังพยานหลักฐานด้วยตนเองตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court)

3.4.2 การตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์

ในการพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นอุทธรณ์นั้น จะมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาคบองค์คณะไม่ต่ำกว่า 3 นายเสมอ เพื่อช่วยกันกลั่นกรองค้นหาความจริง ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศหนึ่งซึ่งในการพิจารณาคดีอาญานั้นในเรื่องการค้นหาความจริง เพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นเนื้อแท้ ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลสูงได้แบ่งลักษณะการพิจารณาออกเป็น 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

1) การพิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งคดี

ในประเทศเยอรมนีดังที่ได้ศึกษามาแล้ว การพิจารณาคดีอาญานั้นในเรื่องการค้นหาความจริง เพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นเนื้อแท้ พยานหลักฐานใหม่ย่อมรับฟังได้โดยไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด ถ้าพยานหลักฐานนั้นสามารถทำให้การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์กระจ่างขึ้น⁶⁷

กรณีการอุทธรณ์ทั่วไป (Appeal on fact and law) หรือ Berufung ซึ่งเป็นการอุทธรณ์จากศาลแขวงไปยังศาลจังหวัด โดยศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) การพิจารณาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงนี้กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ ด้วยเหตุผลเนื่องมาจาก การพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงเป็นการพิจารณาโดยรวบรัด มีผู้พิพากษานายเดียวเป็นองค์คณะ และปริมาณคดีมีปริมาณมาก การพิจารณาอาจไม่ละเอียดรอบคอบและอาจมีความผิดพลาดได้ ประกอบกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมุ่งการค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีได้อีกครั้งทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง

ในกรณีที่ศาลจังหวัดทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์และเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ทำการตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานซึ่งนำนักพยานหลักฐานใหม่ในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เว้นแต่ ศาลเห็นว่าการสืบพยานดังกล่าวไม่จำเป็นที่จะทำให้เกิดคดีกระจ่างชัดขึ้น⁶⁸ และคู่ความยังมีสิทธิที่จะเสนอข้อเท็จจริง พยานหลักฐานใหม่ เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์ได้ด้วย หากศาลเห็นชอบด้วยกับข้ออุทธรณ์ก็จะพิพากษากลับคำพิพากษาของ

⁶⁷ วิลสันต์ เพิ่มทวีผล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17 น.85.

⁶⁸ ชาญณรงค์ ปราณจิตร และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น.39.

ศาลชั้นต้น และมีคำพิพากษาใหม่ในนามของศาลชั้นอุทธรณ์เอง ปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติที่ศาลชั้นอุทธรณ์นี้

2) การทบทวน (Review)

เป็นการทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายล้วน เพราะ Berufung สามารถพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ทั้งคดีอยู่แล้ว การ Review ข้อกฎหมาย จะเป็นหน้าที่ของศาลสูงมลรัฐ (Oberlandesgericht) ซึ่งมีฐานะเป็นศาลลำดับที่ 3 ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายขององค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และ องค์คณะเล็กทางอาญา (Kleine Strafkammer) นอกจากนี้ ศาลสูงมลรัฐยังเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐ คำตัดสินของศาลสูงมลรัฐในฐานะศาลชั้นต้นไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ ข้อเท็จจริงจะยุติเพียงขั้นนี้ จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลสูงสุดสหพันธรัฐก่อน

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศเยอรมนี ตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานซึ่งนำนักพยานหลักฐานค้นหาความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) มุ่งการค้นหาความจริงเป็นเนื้อแท้ การตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court จะตรวจสอบเฉพาะในประเด็นที่ยังอุทธรณ์ได้แย้ง สำหรับประเด็นที่ไม่อุทธรณ์ได้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น เช่นเดียวกับการตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court ของประเทศอื่น ๆ

4. ประเทศฝรั่งเศส

4.1 ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของศาลสูง

โดยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของระบบกฎหมายในประเทศฝรั่งเศส นับแต่ภายหลังอาณาจักรโรมันล่มสลายในปี ค.ศ.476 มาจนถึงระยะเวลาก่อนการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ.1789 ระบบกฎหมายฝรั่งเศสประกอบด้วยระบบย่อยอีก 2 ระบบ คือ ในดินแดนตอนใต้ได้เป็นดินแดนแห่งลายลักษณ์อักษร ใช้กฎหมายจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นของโรมัน ส่วนทางภาคเหนือนั้นกฎหมายที่ใช้อยู่เป็นกฎหมายจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากเผ่าต่าง ๆ หลายเผ่าด้วยกัน ระบบศาลในสมัยนั้นประกอบไปด้วยศาลของเจ้าศักดินา ผู้ปกครองท้องถิ่น Feudal Court ศาลศาสนา (Ecclesiastical Court) ซึ่งสืบทอดมาจากอาณาจักรโรมัน และศาลหลวงของพระมหากษัตริย์ (King's Court)⁶⁹

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในฝรั่งเศสมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เห็นได้ชัดในปี ค.ศ.1258 การอุทธรณ์ได้แย่งคำพิพากษาที่ผิดและอุทธรณ์ที่จะปฏิเสธความไม่ยุติธรรมสามารถจะกระทำได้โดยถือว่าเป็นสิทธิของจำเลย ซึ่งการอุทธรณ์เป็นไปตามจารีตประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ เขตอำนาจศาลขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของวิธีพิจารณาความแต่ละศาล ซึ่งปฏิบัติเป็นปกติวิสัย ต่อมาในระหว่าง ค.ศ.1300-1500 การอุทธรณ์ฎีกาในฝรั่งเศสก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการที่อุทธรณ์คัดค้านผู้พิพากษา หรืออุทธรณ์คัดค้านศาล ที่มีคำพิพากษา กลายมาเป็นการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษา ซึ่งเป็นการอุทธรณ์ในเนื้อหา หลักการนี้เองได้กลายเป็นกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ในแบบใหม่ เหตุผลที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง ก็เนื่องมาจากคำพิพากษาของศาลนั้นเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบเจ้าขุนมูลนายหรือศาลผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาใช้ในศาล คำพิพากษาที่ตัดสินแล้วจึงเป็นเพียงเครื่องแสดงว่าสังคมท้องถิ่นยอมรับอะไรบ้าง ที่เป็นกฎหมาย แต่ตัวคำพิพากษานั้นไม่ใช่ผลลัพธ์ของการใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงอย่างสมเหตุสมผล

การอุทธรณ์สมัยนั้นต้องยื่นฟ้องเป็นหนังสืออุทธรณ์ไปยังศาลพาร์เลียเมนต์ (the Parliament) ศาลพาร์เลียเมนต์จะออกหมายเรียก (Sommons) และกำหนดระยะเวลาให้ผู้ถูกฟ้อง

⁶⁹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, เอกสารประกอบการสอนประชุมวิชาการระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งเรืองการพิมพ์ จำกัด, 2528) น.146-147.

มาปรากฏตัวต่อศาล ศาลพาร์เลียมেন্টมีอำนาจสั่งผู้พิพากษาศาลล่างแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้ ในกรณีที่เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา ส่วนการอุทธรณ์ความสามารถของผู้พิพากษา (Competency of the Judge) ที่เรียกว่า "Transitory Appeal" ในทางตอนเหนือของฝรั่งเศสนั้น ฝ่ายจำเลยต้องอุทธรณ์ในศาลชั้นต้นแทนที่จะต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ต่อศาลสูง สำหรับการฟ้องคดีด้วยวาจา นั้น ถ้าผู้พิพากษามีได้ทำรายงานในคดีนั้นไว้ ก็จะเป็นการเสี่ยงต่อการที่ทนายความจะเสนอข้อเท็จจริง และกระบวนการวิธีพิจารณาที่ได้ดำเนินไปแล้วนั้นขึ้นมาใหม่ทั้งคดี ด้วยเหตุนี้เองจึงจำเป็นต้องให้เกิดการแก้ไขกระบวนการวิธีพิจารณาที่เป็นลายลักษณ์อักษรร่วมกัน นอกจากนี้แล้ว คู่ความแต่ละฝ่ายยังมีสิทธิที่จะเสนอข้อเท็จจริงขึ้นเพิ่มเติม แต่ถ้าเป็นข้อเท็จจริงใหม่ทั้งหมดที่ไม่ได้มีการกล่าวถึงมาก่อนก็จะไม่ได้รับการพิจารณา⁷⁰

ในช่วงระยะเวลาระหว่าง ค.ศ.1500 -1789 เป็นยุคที่ฝรั่งเศสมีความเป็นเอกภาพ ไม่ได้แยกออกเป็นตอนเหนือและใต้เช่นในอดีต กระบวนการพิจารณาความของฝรั่งเศสมีอำนาจเหนือวิธีพิจารณาความของศาลผู้ปกครองท้องถิ่นอย่างเด็ดขาด การอุทธรณ์ในช่วงนี้ง่ายกว่าเดิม เพราะตัดวิธีการอุทธรณ์การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาออกไป และกระบวนการวิธีพิจารณาก็มีหลักเกณฑ์ใช้ร่วมกันตลอดทั้งประเทศ แต่ระบบใหม่นี้ก็ยังคงมีความสับสน เพราะระบบการปกครองของรัฐเข้ามาพัวพันกับองค์กรทางตุลาการและเจ้าหน้าที่ของฝ่ายราชสำนักเข้ามาควบคุมศาล ซึ่งทำให้การอุทธรณ์ถูกแยกออกเป็น 2 ระบบ คือ การอุทธรณ์แบบธรรมดา (Appeal Proper) เป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างทั้งหมดต่อศาลพาร์เลียมেন্ট ซึ่งเป็นศาลสูงสุดในสมัยนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และอุทธรณ์แบบพิเศษ (Extraordinary Appeal) โดยการอุทธรณ์แบบพิเศษจะไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาเหมือนดังเช่นการอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

หลังการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ.1789 นอกจากจะมีการปฏิรูประบบการเมืองการปกครองแล้ว ยังได้มีการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลชั้น มีการจัดตั้งศาลชั้นใหม่โดยมีการยกเลิกระบบศาลแบบเก่าในยุคศักดินาและมีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ (Cour d'appel) ขึ้นหลายแห่ง และจัดตั้งศาลฎีกา (Cour de Cassation) เพียงแห่งเดียว ยกเลิกศาลพาร์เลียมেন্ট ทางด้านการอุทธรณ์ฎีกานั้น เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วหากคู่ความไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ได้ โดยถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความ แต่การอุทธรณ์นี้ถือเป็นการอุทธรณ์ครั้งสุดท้าย ส่วนการฎีกาไปยังศาลฎีกาทำได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และไม่ใช่เป็นการอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาล

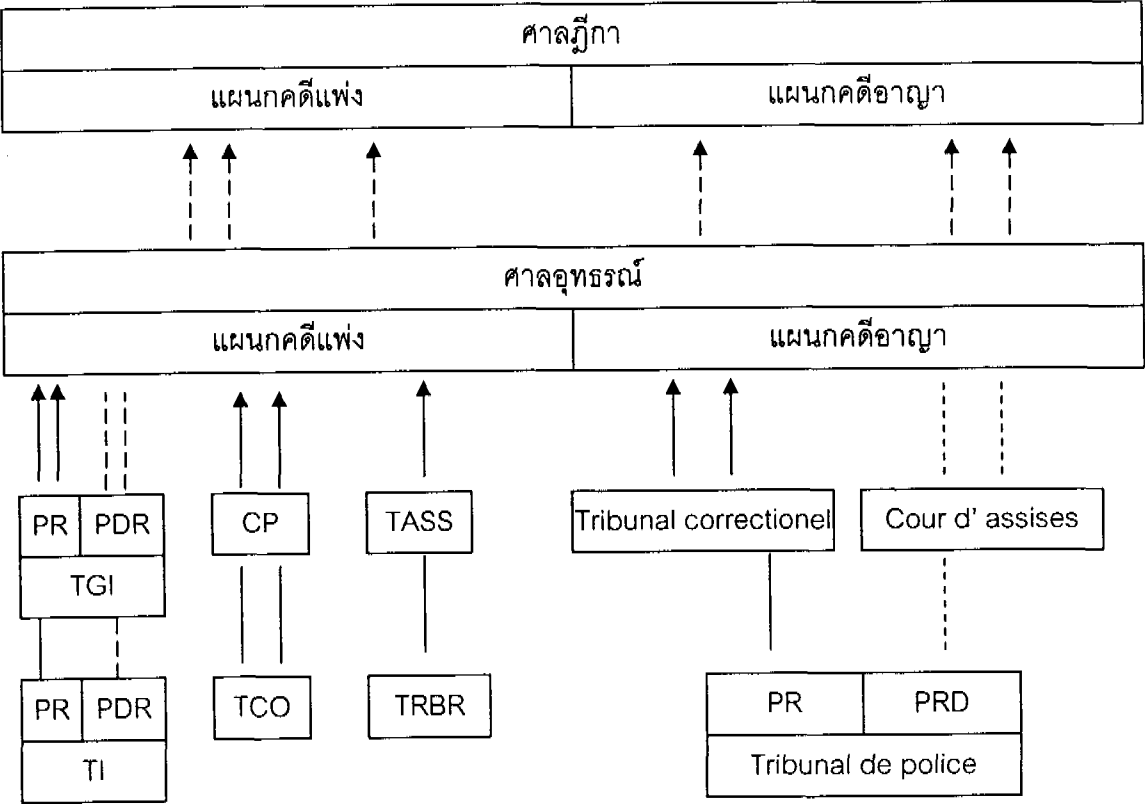
⁷⁰ ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น. 28-29.

อุทธรณ์ หากแต่เป็นการที่ศาลฎีกาทำหน้าที่ควบคุมการตีความกฎหมายของศาลต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นแนวทางเดียวกัน ศาลฎีกามีอำนาจเพียงเพิกถอนคำพิพากษาที่ขัดกฎหมายเท่านั้น และจะส่งสำนวนคดีให้ศาลล่างซึ่งอยู่ในชั้นเดียวกับศาลที่ตัดสินคดีนั้นจัดการตัดสินใหม่⁷¹

⁷¹ เฝิงฮ้าง, น.28-30.

4.2 โครงสร้างและเขตอำนาจของศาล

โครงสร้างของศาลยุติธรรมฝรั่งเศส

- TGI Tribunal de grande instance (ศาลจังหวัด)
- TI Tribunal d' instance (ศาลแขวง)
- TCO Tribunal d' commerce (ศาลพาณิชย์)
- CP Conseil de prud' hommes (ศาลแรงงาน)
- TASS Tribunal des affaires de securite sociale (ศาลประกันสังคม)
- TBR Tribunal populaire des baux ruraux (ศาลที่ดิน)
- PR Premier ressort (อำนาจศาลชั้นต้น)
- PDR Premier el dernier ressort (อำนาจศาลชั้นต้นที่เป็นที่สุด)
- > appeals (อุทธรณ์)
- > appeals by way of cassation (ศาลอุทธรณ์โดยตรงต่อฎีกา)

ศาลในประเทศฝรั่งเศส แยกเป็น 2 ระบบ เป็นระบบศาลคู่ (dualité de juridictions) คือ ระบบศาลยุติธรรม (judicial system) ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป และระบบศาลปกครอง (administrative system) ซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง⁷²

ระบบศาลยุติธรรมฝรั่งเศส แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ศาลชั้นต้น (juridiction de première instance) ศาลอุทธรณ์ (cour d' Appel) และศาลฎีกา (Cour de cassation) แต่ศาลฎีกาจะไม่ได้พิจารณาคดีเหมือนอย่างศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เพราะเป็นศาลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลคำพิพากษาของศาลล่างให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

1) ศาลชั้นต้น แยกเป็น 2 ประเภท คือ ศาลสามัญ (Juridiction de droit commun) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุกประเภทที่กฎหมายมิได้บัญญัติเป็นพิเศษให้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมอื่นใดโดยเฉพาะ และศาลพิเศษ (Juridiction d' exception) มีอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะที่กฎหมายให้อำนาจบัญญัติไว้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลพิเศษนั้นโดยเฉพาะเท่านั้น⁷³

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ศาลสามัญ ได้แบ่งศาลอาญาออกเป็น 2 ส่วน คือ ศาลไต่สวน (Juridiction d' instruction หรือ Pretrial investigatory court) กับ ศาลตัดสิน (Juridiction de jugement)

1.1) ศาลไต่สวน (Juridiction d' instruction) คือ ศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดีแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1.1) ผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d' instruction) มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษาในการสอบสวนคดี สั่งควบคุมผู้ต้องหา สอบสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ เมื่อสอบสวนคดีเสร็จแล้ว จะส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสิน หรือสั่งไม่ฟ้อง

1.1.2) ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 (Chambre d' accusation) มีผู้พิพากษาองค์คณะ 3 นาย เป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์ (Cour d' appel) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องของคู่ความที่อุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวน และพิจารณาความผิดที่มีโทษเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Crimes หรือ Serious crimes) ซึ่งความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่มีโทษรุนแรงมาก

⁷²เพ็งอ้วน, น.108.

⁷³Christian Dadomo, Susan Farran, The French Legal System, 2nd (London: Sweet & Maxwell, 1996), pp.50-52.

กฎหมายไม่ยอมให้คดีเช่นนี้อยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลไต่สวนแต่ผู้เดียว ก่อนที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ต้องส่งคำฟ้องมาให้ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 พิจารณาก่อนว่าจะส่งฟ้องต่อไปหรือไม่⁷⁴

1.2) ศาลตัดสิน (Juridiction de jugement) คือ ศาลที่พิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ หากเห็นว่าไม่มีความผิดก็จะพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป ศาลตัดสินของศาลสามัญแยกออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการกระทำความผิด ได้แก่ ศาลตำรวจ (Tribunal de police) ศาลคดีฆาตกรรมโทษ (Tribunal correctionnel) และศาลลูกขุน (Cour d' assises)

1.2.1) ศาลตำรวจ (Tribunal de Police) ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ (arrondissement) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาโทษ คดีที่มีแต่โทษปรับและคดีที่เป็นการถอดถอนและจำกัดสิทธิของกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลตำรวจกระทำโดยผู้พิพากษานายเดียว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลตำรวจมีตำแหน่งเป็น commissaire de police จะปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ สำหรับความผิดโทษใน 4 ระดับแรก (les contraventions des 4 premières classes) สำหรับความผิดโทษที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการโดยตรง คือ ความผิดโทษระดับที่ 5 (les contraventions de la 5e classe) วิธีพิจารณาคดีในศาลตำรวจมีขั้นตอนไม่ยุ่งยากทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

1.2.2) ศาลฆาตกรรมโทษ (Tribunal correctionnel) มีผู้พิพากษาตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด (département) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นความผิดฆาตกรรมโทษ (délits หรือ major offences)⁷⁵ คือ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี

1.2.3) ศาลลูกขุน (Cour d' assises) เป็นศาลอาญาพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ (crime) ตั้งอยู่ในทุกจังหวัด เป็นศาลที่มีได้ทำการพิจารณาตลอดทั้งปี ในปีหนึ่งจะพิจารณาคดีเพียง 4 สมัย สมัยละ 15 วัน ยกเว้นกรณีพิเศษ ศาลนี้ไม่มีพนักงานประจำ เมื่อถึงสมัยพิจารณาคดีสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรืออธิบดีศาลอุทธรณ์ จะเลือกผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้มาเป็นผู้พิพากษาศาลนี้มีกำหนด 3 เดือน

ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (crime) ซึ่งศาลไต่สวนชั้นที่สอง (chambre d' accusation) ส่งฟ้อง คดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ถึงจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต

⁷⁴ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น.109.

⁷⁵ เพิ่งอ้าง, น.110.

ผู้พิพากษาศาลนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษา (Magistrats du Siège) 3 คน และ คณะลูกขุน (Jurés) 9 คน ลูกขุนมีสิทธิถามพยานได้ และมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยร่วมกับผู้พิพากษา คำพิพากษาของศาลนี้ยังสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d'appel) ซึ่งเป็นศาลลูกขุนชั้นที่สอง (Cour d' assises du second resort) พิจารณาได้อีกครั้งหนึ่ง⁷⁶ สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายจะต้องอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา

2) ศาลอุทธรณ์ (Cour d' appel)

ศาลอุทธรณ์จะแบ่งออกเป็นแผนกคดีแพ่ง และแผนกคดีอาญา ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 35 ศาล ตั้งอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา หรือเรียกว่า Chambre des appels correctionnels มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาล Tribunal de police หรือ Tribunal correctionnel ในแต่ละศาลประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน โดยมีประธาน 1 คน และผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Conseillers) มีอัยการ (Procureur Général) และผู้ช่วยหลายคน เป็นอัยการประจำศาลนี้⁷⁷ ศาลอุทธรณ์ศาลหนึ่งมีเขตอำนาจเหนือจังหวัดหลายจังหวัด

2.1) ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d'appel)

ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์นี้มีลักษณะไม่เหมือนศาลอุทธรณ์โดยทั่วไป แต่จะเป็นศาลที่ได้รับมอบหมายอำนาจพิจารณาคดีจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญา (Chambre criminelle de la Cour de cassation)⁷⁸ ให้สำหรับพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของศาลลูกขุน (Cour d' assises) โดยเฉพาะ เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาส่งรับคำฟ้องอุทธรณ์แล้ว ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาจะมีคำสั่งให้ศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-14 ซึ่งเป็นการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยคณะลูกขุนได้อีกชั้นหนึ่ง และข้อเท็จจริงก็จะยุติลงที่ชั้นนี้

องค์คณะของศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และ คณะลูกขุน 12 คน โดยคณะลูกขุนจะนั่งพิจารณาเคียงข้างผู้พิพากษา สามารถถามคำถามแก่พยานบุคคลและจำเลยได้โดยตรง หลังจากร้องขออนุญาตจากผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลลูก

⁷⁶อุทัย อาทิวะ, อัดสำเนา, รัฐบัญญัติฉบับเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ.2000 และฉบับเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ.2002.

⁷⁷ชาญณรงค์ ปราณจิตรต์ และคณะ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1 น.111-112.

⁷⁸อุทัย อาทิวะ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 76.

ขุนชั้นอุทธรณ์แล้ว แต่จะต้องไม่แสงความเห็นของตนเอง การพิจารณาในศาลอุทธรณ์ชั้นอุทธรณ์นี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 380-1 ให้นำวิธีการพิจารณาความอาญาในศาลชั้นต้นมาใช้ เว้นแต่ในบางกรณี⁷⁹

3) ศาลฎีกา (Cour de cassation)

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดของศาลยุติธรรมมีหนึ่งศาล ตั้งอยู่ที่กรุงปารีส แบ่งออกเป็น 6 แผนก (Chambres) โดยพิจารณาคดีอาญา 1 แผนก ศาลฎีกาประกอบด้วยประธานศาลฎีกา 1 นาย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ 5 นาย ผู้พิพากษา 77 นาย อัยการ 1 นาย ทนายความประจำศาล 17 นาย (avocats généraux)⁸⁰

ศาลฎีกา มีหน้าที่ควบคุม ดูแล คำพิพากษาของศาลล่าง ให้เป็นไปโดยชอบ ด้วยกฎหมาย ถ้าเห็นว่าคำพิพากษานั้นไม่ชอบ ก็จะทำความเห็นและส่งไปให้ศาลชั้นเดียวกับศาลที่พิพากษาคดีนั้น พิพากษาคดีเสียใหม่ให้ถูกต้อง

4.3 สิทธิและข้อจำกัดการอุทธรณ์ในคดีอาญา

สิทธิในการอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศส เมื่อคู่ความฝ่ายใดเห็นว่าตนได้รับความเสียหายจากการพิพากษาของศาลชั้นต้น ก็อาจยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ นอกจากในบางกรณี ที่กฎหมายเห็นว่าไม่สมควรที่จะให้อุทธรณ์ ซึ่งเป็นไปตามหลัก “The double degré de juridiction” หมายความว่า การอุทธรณ์คำวินิจฉัยใด ๆ ก็ตาม สามารถกระทำได้หนึ่งครั้ง โดยปกติถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความในคดี ที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลสองศาลที่ต่างกัน ซึ่งมีลำดับชั้นศาลที่ต่างกัน ภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน โดยศาลชั้นต้นเป็นศาลลำดับแรก ส่วนศาลอุทธรณ์เป็นศาลลำดับที่สอง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้ จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาทบทวนใหม่โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า ซึ่งโดยปกติแล้วศาลสองศาลที่แตกต่างกัน

⁷⁹ อุทัย อาทิวะช, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 76.

⁸⁰ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส, (หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร. ธีรพันธุ์ รัศมีทัต, 6 สิงหาคม 2541) น.17-18.

ย่อมไม่น่าที่จะกระทำสิ่งที่มีผลพลาร่วมกัน⁸¹ และในการอุทธรณ์นั้นสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย รวมถึงอุทธรณ์โดยกล่าวหาว่าการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นผิดพลาดด้วย⁸²

โดยปกติ เมื่อศาลตัดสิน (Juridiction de jugement) มีคำพิพากษา คู่ความก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตัดสินได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา เว้นแต่ คำพิพากษาของศาลลูกขุน (Cour d' assises) เกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมาย ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d'appel) ในกรณีที่คำพิพากษาลงโทษ ผู้ที่มีอำนาจอุทธรณ์ได้ คือ จำเลยผู้ถูกลงโทษ และเจ้าพนักงานของรัฐที่ใช้อำนาจฟ้องคดี แต่ถ้าเป็นคำพิพากษายกฟ้อง ผู้มีอำนาจอุทธรณ์จำกัดเฉพาะอัยการ⁸³ การสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนในปัญหาข้อเท็จจริงเป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายของศาลลูกขุน ให้อุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกา⁸⁴

จะสังเกตได้ว่า การอุทธรณ์ครั้งแรกถือว่าเป็นสิทธิ ผู้ที่มีสิทธิจะยื่นอุทธรณ์ได้ ต้องเป็นคู่ความในศาลชั้นต้นซึ่งมีส่วนได้เสียในคดีและต้องได้รับประโยชน์ในการอุทธรณ์ นอกจากนี้บุคคลภายนอกที่มีส่วนได้เสียในคดีก็สามารถยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลได้ และเมื่อศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว ศาลอาจเรียกบุคคลนั้นเข้ามาในคดีด้วย ทายาทของผู้ตายที่เป็นคู่ความในคดีก็สามารถอุทธรณ์แทนคู่ความเดิมได้ สำหรับสิทธิอุทธรณ์ในครั้งที่สอง คู่ความมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย เมื่อได้รับความเห็นชอบจากศาลฎีกา แต่ถูกจำกัดในปัญหาข้อเท็จจริง ให้สามารถมีสิทธิอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว โดยข้อเท็จจริงนั้นจะยุติเพียงศาลชั้นอุทธรณ์

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ในประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้กฎหมายระบบ Civil Law ศาลมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง เปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ไม่จำกัดว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย ในลักษณะเปิดกว้าง แม้ในกรณีที่ศาล

⁸¹ธนกร วรปรัชญากุล, "ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส", ตุลพาน, เล่มที่ 1, ปีที่ 51 น.60, (มกราคม - เมษายน 2547).

⁸²ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น.112.

⁸³อุทัย อาทิวะช, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 76.

⁸⁴ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น.113.

ชั้นต้นได้ตรวจสอบความจริงอย่างละเอียดรอบคอบแล้วก็ตาม เช่น คำพิพากษาของศาลลูกขุน (Cour d' assises) อาจเนื่องมาจากความคิดที่ว่า คดีที่ตัดสินโดยศาลลูกขุนซึ่งเป็นคดีร้ายแรง ควรได้รับการพิจารณาถึงสองครั้งในชั้นศาลที่ต่างกัน เพื่อเป็นการตรวจสอบความจริงที่มีการกลั่นกรองอย่างละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น

4.4 แนวความคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลสูง

ในการศึกษาถึงวิธีการพิจารณาคดีอาญาในศาลสูงของประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งในหัวข้อนี้จะขอแยกการศึกษาให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา และการตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและวิธีปฏิบัติของศาลสูงในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 บทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีอาญา

ประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่มีการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน (Inquisitorial system) มุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law อื่น โดยศาลจะมีบทบาทมากในการค้นหาความจริง การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งทั้งปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลตำรวจ (Tribunal de police) และ ศาลมัชฌิมโทษ (Tribunal correctionnel) ไปยังศาลศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุน (Cour d' assises) ไปยังศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d'appel) ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงปนข้อกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์มีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่นเดียวกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ชั้นแรก เนื่องจากต้องพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงเพื่อค้นหาความจริงแท้ให้ปรากฏ โดยมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่มุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Chambre des appels correctionnels) และศาลลูกขุนชั้นอุทธรณ์ (Cour d' assises d' appel) จะตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำนักพยานหลักฐานด้วยตนเอง เนื่องจากแนวความ

คิดที่ให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court)

จึงเห็นได้ว่า ศาลชั้นอุทธรณ์ในประเทศฝรั่งเศสทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) เพราะพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เช่นเดียวกับศาลชั้นต้น ดังนั้น ศาลพิจารณา (Trial Court) ในประเทศฝรั่งเศสจึงมี 2 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น และศาลชั้นอุทธรณ์ สำหรับศาลฎีกาเป็นศาลทบทวนข้อกฎหมาย (Review Court) เนื่องจากมีหน้าที่ทบทวนเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จึงไม่เป็น Trial Court

4.4.2 การตรวจสอบความจริงในศาลชั้นอุทธรณ์

ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส ศาลอุทธรณ์มีอำนาจในการปรับปรุงแก้ไขคำพิพากษาได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้ จึงจำเป็นต้องให้มีการพิจารณาใหม่โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า⁸⁵ กฎหมายจึงให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคดีใหม่ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย⁸⁶ ซึ่งอาจจะพิพากษายืนตาม หรือพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ไม่อาจจะจำกัดอำนาจของตนเองโดยพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และส่งคดีกลับไปให้ศาลชั้นต้นชี้ขาดใหม่ในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษาคดีทั้งหมดตามที่ยื่นอุทธรณ์มา ดังนั้น การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) จึงให้มีตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานซึ่งนำนักพยานหลักฐานโดยศาลที่ทำหน้าที่เป็น Second Trial Court ใหม่อีกครั้งในข้อเท็จจริงที่คู่ความยังอุทธรณ์โต้แย้ง เนื่องมาจากแนวความคิดที่ให้ศาลมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทาง⁸⁷ นั่นเอง และประกอบกับประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law ในการพิจารณาคดีอาญามุ่งการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ความจริงแท้เป็นหลัก ศาลจึงมีบทบาทที่จะค้นหาความจริงได้มาก เช่นเดียวกับประเทศ Civil Law อื่น ๆ

⁸⁵ ธนกร วรปรัชญากุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 81 น.60.

⁸⁶ เพิ่งอ้าง, น.59.

⁸⁷ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 80 น.69.

จะเห็นได้ว่า การทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดีชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในศาลชั้นอุทธรณ์ของประเทศฝรั่งเศส มีการตรวจสอบความจริงในปัญหาข้อเท็จจริงที่มุ่งการค้นหาความจริงทุกวิถีทางให้ได้ความจริงแท้ ในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาคดีชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในศาลชั้นอุทธรณ์ จะตรวจสอบความจริงด้วยวิธีการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงตามหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) โดยจะทำการตรวจสอบเฉพาะในประเด็นข้อเท็จจริงที่คู่ความอุทธรณ์โต้แย้งเท่านั้น โดยกฎหมายก็ให้มีการตรวจสอบความจริงอย่างสมบูรณ์เต็มรูปแบบได้ สำหรับประเด็นที่ไม่มีการอุทธรณ์โต้แย้งก็เป็นอันยุติตามนั้น เช่นเดียวกับการตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court ของประเทศอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่าระบบอุทธรณ์ ของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Civil Law และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law การอุทธรณ์ครั้งแรกเป็นสิทธิ ปัญหาข้อเท็จจริงจะสามารถอุทธรณ์ได้หนึ่งชั้นศาล เว้นแต่จะมีกฎหมายจำกัดห้ามไว้ในบางกรณี กล่าวคือ เมื่อคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลสูงในปัญหาข้อเท็จจริงได้หนึ่งครั้ง แต่กรณีปัญหาข้อกฎหมายสามารถอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดได้อีก แต่จะต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

สำหรับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ดังที่ได้ศึกษามาแล้วจะมุ่งการค้นหาความจริงเป็นหลัก ศาลชั้นอุทธรณ์ที่มีหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงมีสภาพเป็นศาลพิจารณาคดีชั้นที่สอง (Second Trial Court) มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงเช่นเดียวกับศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ซึ่งพิจารณาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ในการทำหน้าที่เป็น Second Trial Court นั้น ศาลจะใช้วิธีตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานซึ่งนำพยานหลักฐานหาความน่าเชื่อถือในประเด็นข้อเท็จจริงที่มีการอุทธรณ์โต้แย้งนั้นด้วยตนเอง เนื่องจากการซึ่งนำพยานความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล จำเป็นต้องได้ฟังสำเนียงถ้อยคำ ได้เห็นอากัปกริยาด้วยตัวของผู้นิพนธ์เอง อันจะทำให้ผู้นิพนธ์ชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นการตรวจสอบความจริงสองชั้นศาล และเมื่อปัญหาข้อเท็จจริงนั้นได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดโดย Second Trial Court แล้ว ก็จะยุติเพียงขั้นนี้ จะไม่มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาลสูงสุดไม่ว่ากรณีใด เนื่องจากการพิจารณาถึงสองครั้งถือว่าการพิจารณากลับกรองอย่างละเอียดรอบคอบดีแล้ว

ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law ก็เช่นกัน การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court) ศาลสูงชั้นอุทธรณ์ที่ทำหน้าที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงก็จะมีสภาพเป็นศาลพิจารณาคดีชั้นที่สอง (Second Trial Court) เช่น ศาล Crown Court

ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นศาลสูงชั้นกลางในการพิจารณาอุทธรณ์จากศาล Magistrate Court หรือ ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General Trial Court) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีพิจารณาอุทธรณ์จากศาลแขวงมลรัฐ (Magistrate Court) ซึ่งต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง จึงมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ในการทำหน้าที่เป็น Second Trial Court จะต้องค้นหาความจริงให้ปรากฏ โดยให้มีการตรวจสอบความจริงด้วยการสืบพยานเพื่อชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้ง เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการตรวจสอบความจริงถึงสองชั้นศาล ก็จะยุติเพียงชั้นนี้ ถือว่าเป็นการพิจารณาอย่างรอบคอบดีแล้ว จะไม่มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นครั้งที่สองไม่ว่ากรณีใด เช่นเดียวกันกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในกฎหมายระบบ Civil Law

จะสังเกตได้ว่า ทั้งกฎหมายระบบ Common Law และกฎหมายระบบ Civil Law การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court) ศาลชั้นอุทธรณ์ที่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ซึ่งในการทำหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สองของกฎหมายทั้งสองระบบนี้มีหลักเดียวกัน กล่าวคือ มีหน้าที่ต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริง ฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติ จึงต้องตรวจสอบความจริงด้วยการพิจารณาคดีโดยการสืบพยานชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น การตรวจสอบความจริงใน Second Trial Court จะตรวจสอบเฉพาะประเด็นที่มีการอุทธรณ์โต้แย้งเท่านั้น สำหรับประเด็นที่ไม่มีการโต้แย้งก็เป็นอันยุติ

จากการศึกษาทำให้เห็นความแตกต่างในการทำหน้าที่ของศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ตามกฎหมายไทย ที่ไม่มีการตรวจสอบความจริงโดยการสืบพยานเพื่อชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการชี้ขาดข้อเท็จจริง เพียงตรวจจำนวนแล้วพิพากษาข้อเท็จจริง จึงผิดหลักของศาลพิจารณา (Trial Court) เป็นอย่างยิ่ง